Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

JENS BRÅTEN

»TORDENKALVEN«

HIMMERLANDS STØRSTE ORIGINAL

Biografi, erindringer og krøniker om »Tordenkalven«
Tegninger af Orla Klausen

JENS BRÅTEN

»TORDENKALVEN«

HIMMERLANDS STØRSTE ORIGINAL

Biografi, erindringer og krøniker om »Tordenkalven«
Tegninger af Orla Klausen

Jens Bråtens Forlag
Aars, 1986

Jens Bråten
»Tordenkalven«
Himmerlands største original
- biografi, erindringer og krøniker om »Tordenkalven«.
Tegninger af Orla Klausen.
Copyright: Jens Brådens Forlag,
Lille Tingvej 7,
9600 Aars, tlf. 08 62 37 26

Aars Bogtryk & Offset 1986
1. udg. 1. oplag
Sats: Times Roman

Alle rettigheder forbeholdes. Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse af denne bog eller afsnit af denne uden forfatterens skriftlige samtykke er forbudt i følge gældende dansk lov om ophavsret. Undtagelse herfra er korte uddrag til brug i anmeldelser.

ISBN 87-981962-2-7

Forord

Under arbejdet med at indsamle materialer til min bog »Aars by og Sogn«, stødte jeg på Jens Kr. Nielsens optegnelser om »Tordenkalven«. Jeg blev fascineret af »Tordenkalven« og af de levende og spændende historier, som Jens Kr. Nielsen havde nedskrevet - så fascineret, at jeg fik lyst til at dykke lidt ned i det skrevne materiale om denne store ener og original - »Tordenkalven«.

Noget af stoffet er hentet fra Den Collinske Manuscriptsamling, hvor H. D. har afleveret en større håndskreven artikel om »Tordenkalven«. Endvidere har jeg brugt de historier, som Jens Kr. Nielsen har nedskrevet.

I bogen har jeg lagt vægt på det folkloristiske islæt, idet jeg har bragt næsten alle de historier/krøniker, jeg er stødt på. Jeg er velvidende om, at der findes endnu flere, men mange af erindringerne er ofte opkog eller gentagelser af de lidt mere oprindelige historier.

Orla Klausen har leveret hovedparten af tegningerne til bogen.

Tak til Vesthimmerlands Museum, Aars, for velvillig hjælp med at finde billeder og dokumenter frem.

Johannes V. Jensens novelle: »Tordenkalven« er aftrykt med tilladelse fra Gyldendals Forlag.

Jens Bråten
Lille Tingvej 7
9600 Aars
Tlf. 08 62 37 26

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Barndom og opvækst	6
Soldatertiden	6
Karl på Lundbæk	7
Det skæbnesvangre uheld på Lundbæk	10
Den omvandrende tilværelse begynder	14
Christen Christian Larsen »bliver til« »Tordenkalven«	14
»Tordenkalvens« udseende	15
Historier, krøniker og erindringer om »Tordenkalven«	19
»Tordenkalven« som visesanger	30
»Tordenkalven« og penge	43
Trods krøbling var »Tordenkalven« bom-stærk	43
»Tordenkalven« var kun een gang uden for Himmerland	45
»Tordenkalvens« liv går på hæld	45
Forvovne krøniker om »Tordenkalven«	51
»Tordenkalvens« død	53
Hvad skete der med »Tordenkalvens« klædedragt?	58
Mindesten for »Tordenkalven«	58
Johannes V. Jensens noveller »Tordenkalven« og »Syvsoverne«	60, 67
Uddrag af Johan Skjoldborgs novelle »Svenske Jonas«	68
Litteraturhenvisninger	70

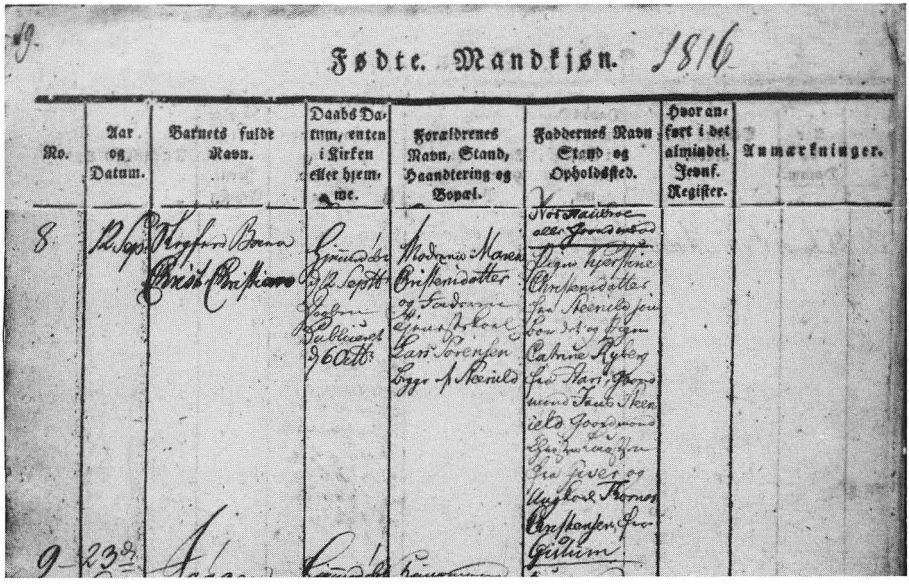
Fødte. Mandkjøn. 1816

No.	Aar og Datum.	Barnets fulde Navn.	Daabs Datum, enten i Kirken eller hjemme.	Forældrenes Navn, Stand, Haandtering og Bopæl.	Faddernes Navn Stand og Opholdssted.	Hvor anført i det almindel. Jevnf. Register.	Anmærkninger.
8							
9							

Uddrag af Aars-kirkebogen fra 1816.

»Tordenkalven«

»Jeg vil skrive om en mand, godt bekendt i Himmerland
Danmarks største original, om den gamle »Tordenkal«.

Mens i vuggen han lå svøbt, Kræn Kristian blev han døbt
Han blev både klog og gal, kaldte sig selv »Tordenkal.«

Altid han på vandring var, landevejens dromedar
Eventyr i hundredtal, gik der om den »Tordenkal«.

Disse vers om bogens hovedperson »Tordenkalven« er skrevet af tidligere sparekassekasserer Jens Kristian Nielsen, Aars (1865-1953). »Tordenkalvens« rigtige navn var Christen Christian Larsen.

Barndom og opvækst

I Aars-kirkebog kan man læse, at »Slegfredbarn Christ Christian blev født den 12. september 1816 på Stenildvad, Aars Sogn, og hjemmedøbt samme dag«. Dåben blev publiceret i kirken den 6. oktober. »Moderen var Maren Christensdatter og faderen Lars Sørensen, begge af Steenild, og fadderne var pige Kirstine Christensdatter fra Stenild, pige Catrine Ruberg fra Aars, gaardmand Jens Stenild, gaardmand Christen Lausten fra Giver og ungkarl Thomas Christensen fra Gislum«.

Christen Christian var såkaldt »slegfredbarn«, hvilket betød, at han blev født som uægte barn, idet forældrene ikke var gift.

Forældrene var fattige, og Christian kom allerede som 7-årig ud at tigge føde til sig selv og familien.

Moderen - Maren Christensdatter - giftede sig senere med en smed i Djørup i Bislev sogn ved Nibe. Smeden ville imidlertid ikke tage Christian til sig, og det er sandsynligt, at drengen blev sat i pleje hos fremmede. Det fortaltes, at når man spurgte smeden, hvorfor han ikke ville tage drengen til sig, havde han svaret: »Fordi jeg tog koen, behøver jeg vel ikke at tage kalven med«.

Da Christian blev 10 år gammel, kom han tilbage til sin moder i Djørup i Bislev sogn, og her gik han i skole. Christian blev konfirmeret i 1832. Om hans skolegang forlød det, at han ikke var alt for velbevandret i de boglige sysler. Hans skolekundskaber var i protokollen betegnet som »nogenledes«, hvad der næppe var noget at råbe hurra for. Dog kunne han to skriftsteder i Balles lærebog! Til hans konfirmation stod det ligeledes lidt sløjt til, idet han ikke havde så meget pænt konfirmationstøj. Han måtte låne tøjet fra syv forskellige steder. Det eneste han ejede af konfirmationstøjet var en skjorte, og den manglede endda halvdelen af bagstykket, skønt det var hans bedste skjorte!

Efter konfirmationen tjente han på forskellige gårde. Under dette arbejde blev han efterhånden en stor og kraftig karl, og der gik allerede dengang rygter om hans enorme kræfter.

Soldatertiden

Da Christian mødte på session i Aalborg, blev han udtaget til infanteriet. Det var absolut ikke Christians ønske at blive soldat. Han holdt ikke af tvang, og soldateruniformen fristede ham heller ikke. Det med »pæne« klæder og rank gang var ikke noget han brød sig videre om. Han spillede bevidst halvtosset og gjorde alting galt. Han kendte ikke forskel på højre

og venstre. Officererne bandt da hø på hans højre ben og halm på hans venstre ben. De mente, at han som bonde måtte kende forskel på hø og halm, og så kommanderede de »Hø omkring« eller »Halm omkring«. Men Christian lagde sit store ansigt i de dummeste folder og kunne ingenting fatte eller forstå. Kom han først igang med at løbe, var han ikke til at standse igen. Han kunne heller ikke lære at finde sit kvarter, så der skulle en til at følge ham hjem og hente ham igen. Han sagde også »du« til officererne og sagde - når de skældte ham ud -, at han var for gammel til at gøre »kunster«. Når officererne spurgte ham, hvor gammel han da var, svarede Christian: »Jeg er 29 år og blev 10 og 20 år den 35. januar«. Og han fortalte officererne, hvad den og den havde sagt: »Ja, min husbond, ham kender I da nok, han sagde godt nok te I er et vær »rår« folk. Han sagde også, at jeg ikke skulle være »forknøjt«, om også jeg fik nogen »tæsk«. Han sagde også, te I godt kun lide piger« - Havde jeg endda været en pige, så havde jeg fået det meget bedre hos jer«, sukkede Christian. »Ja - måske, men så skulle du også have været noget kønnere«, svarede officererne. Officererne blev snart kede af ham, idet hverken ondt eller godt kunne bide på ham, og så blev han hjemsendt som ubrugelig. Den dag, Christian blev hjemsendt, græd han - men det var med tørre tårer. »Han ville endda så gærne blevet hos dem«, klynkede han.

Christians soldatertid varede ialt kun 2 dage. Ifølge Forsvarets Arkiver, jfr. lægdsrullen 1838, lægd 24 nr. 77 fremgår følgende om Christen Christian Larsen: »Aldeles kasseret for meget rundrygget eller pukkelrygget efter Attest ved Regimentets skrivelse af 19/7 1839, møder til Sessionen i 1840. Kan ikke holde sit Vand. Prostata. Han var indkaldt til 3. Jydske Infanteriregiment i 2 Dage, hvorpaa han anses for tjenstudygtig«.

Karl på Lundbæk

Efter at Christian var blevet hjemsendt fra infanteriet i Aalborg, fik han ansættelse på herregården Lundbæk ved Nibe hos kammerherre Juul. På denne herregård fik Christian den skade, som skulle få en afgørende betydning for ham resten af livet.

Men inden selve uheldet skildres, vil jeg her bringe nogle historier om Christian. Han var en uhyre kraftig og stærk karl, om hvis kræfter der gik mange historier. Samtidig var han en person med sine meningers mod. Han var karl på Lundbæk i en række år, hvorfra disse historier stammer.

Svar havde Christian altid på rede hånd. På Lundbæk kom der en dag en ny forvalter. Den første dag sagde forvalteren til folkene: »Jeg bruger ikke mange ord, så snart jeg vinker, kommer I«. »Ja, a bruger heller ikke mange ord. Når a ryster på hovedet, så kommer a ikke!«, sagde Christian.

Mens han tjente som karl på Lundbæk ved Nibe, var han ved at læsse gødning. Men et læs var blevet for hårdt læsset, så »bøllerne« (studene) kunne ikke trække det. »Aa, spænd det par kalve fra!«, sagde Christian, så tog han selv ved hammelen og trak læsset fra møddingen (gengivet af J. R. i Ålborg Stiftstidende den 21. 4. 1939).

En aften, da karlene sad og spillede kort blev de - som ofte før - uenige om spillet. En af karlene, som havde vundet en del penge, var særlig hård. »Penge sætter mod«, sagde han. »Styrke sætter også mod«, sagde Christian og tog karlen i den ene hånd og smed ham uden for døren.

En aften væddede han med karlen om, at han lige i midnatstimen skulle bære den ene af karlene op i kirken og sætte ham på alteret. Men den gang tabte Christian væddemålet. Det var på den tid, at det store tyvekomplot »Bette-Fandens« huserede, og netop den aften skulle de have stor fåreslagtning i våbenhuset. Nogle var ude for at stjæle får, og en af tyvene stod i våbenhuset parat til at slagte, når de andre kom med fårene. Da nu Christian kommer bærende med karlen, tror han, at det er en af tyvene, der kom med et får, thi det var bælgmørkt og han hviskede da: »Er det fed?«. Det gav et sæt i Christian, men rask smider han karlen i hovedet på tyven. »Du får ta' ham, som han er«. Den arme karl og tyven fór begge lige forskrækket ud af døren - som en prop af en ølflaske. Men Christian rev en tændstik og fandt tyvens værktøj, som han tog med sig. Hjemme sad den anden karl og rystede. Han troede, at det havde været Fanden selv, som var efter ham ud af døren, men så havde opgivet ham og taget Christian. Christian tilbød at gøre forsøget om igen, men karlen ville ikke til kirke mere om natten.

Det blev omtalt, at der lå nogle dødningeben i et gravkammer inde i kirken og for endelig at vinde væddemålet, tilbød Christian at gå op og hente et af dem. Forvalteren, som havde del i væddemålet og heller ikke var bange af sig tænkte, om det dog ikke var muligt at forskrække Christian. Han får et lagen over sig og går op i gravkammeret. Da Christian så kommer famlende ind i mørke og begynder at rage i benene, rejser spøgelset sig og siger med hul stemme: »Det er mit«. Forskrækket slipper Christian benet og tager et andet. »Det er mit«, lyder det igen. Da smider Christian også det, men griber et tredje og går med det, idet han siger: »Det kan da ikke være dine allesammen«. Folkene på herregården sidder imidlertid og venter,

»Du får ta' ham, som han er«. Tegning af Orla Klausen.

hvorledes det vil spænde af. Da åbner Christian døren og smider benet ind på bordet, idet han siger: »Her er benet, men ejermanden kommer straks efter det igen. Han er lige i hælene på mig«.

En anden aften gjorde de atter forsøg på at forskrække Christian. Da havde de udhulet en turnips og sat et lys deri, så det så ud som et ådsel med et par gloende øjne. Den havde de sat ved en vej, hvor Christian skulle komme, og han kom også - og gik hen og sparkede til de gloende øjne, så de trillede langt hen.

Det skæbnesvangre uheld på Lundbæk

En dag forsøgte Christian at tilride en vild og ustyrlig hest. Det var ikke af dumhed, men snarere af sit overmods kræfter og af pengebegærlighed, at han lod sig købe til at gøre hesten »ridetam«. Efter sigende lod han sig binde fast til hesten. Det endte med, at hesten kastede sig bagover med Christian på ryggen. Hesten landede på en stenbro og i faldet knustes Christians ene lår.

Han lå nu i lang tid til sengs, inden bruddet var lægt, men det viste sig snart efter, at benet var blevet skævt, og at låret var blevet således forkortet, at han fremover måtte bruge både krykke og stok.

I hvilket årstal ulykken fandt sted er vanskeligt at finde ud af. De fleste kilder nævner, at ulykken fandt sted i 1855, men Johannes Evald Tang Kristensen nævner i sin bog om »Tordenkalven«, at ulykken fandt sted i 1843. Af sogneforstanderskabsprotokollen fra Aars og Haubro Sogn fra 1843 fremgår det, at man skulle behandle nedennævnte forespørgsel fra Aalborg Amt:

Aalborg Amt forespørger under 26. september 1843 således:
»Da det af hoslagte Udskrift af et Forhør, der er optaget til Oplysning af Christen Christian Larsens Forsørgelsessted, fremgaar, at bemeldte Person er født i Steenild i Aars Sogn, og at han ikke, siden han kom i selvstændig Stilling, har haft uafbrudt Ophold i noget Fattigdistrikt i saa lang Tid,

Uheldet på Lundbæk. Tegning af Orla Klausen.

som udfordres til Forsørgelsesrettens Erhvervelse, saa skulde jeg tjenstlig anmode Sogneforstanderskabet om at meddele mig Erklæring om, hvorvidt der paa Grund heraf maatte være noget at erindre imod, at Fødestedet betragtes som hans forsørgelsespligtige Kommune«.

Aalborg Stiftamthus, den 26. September 1843
Thillisch

Herpaa svarede Forstanderskabet:

»I Anledning af Deres Højvelbaarenheds Skrivelse af 26. September tillader Forstanderskabet for Aars og Haubro Pastorat sig underdanig at erklære, at det ingenlunde kan tro, at den i Deres Skrivelse benævnte Person, Christen Christian Larsen, skulde henhøre under denne Kommune, da bemeldte Person ej har været her i Pastoratet uden som et Barn indtil sit lode Aar og det iblandt Fremmede og fra den Tid bestandig været hos Forældrene i Bislev Sogn, hvor han søgte Skole og blev konfirmeret og bestandig søgt Altergang siden sin Konfirmation, ligesom han og staar i samme Sogns Rulle. Han har bestandig siden sit lode Aar i enhver Henseende haft Tilhold i Bislev Sogn, og da hans Moder dersteds er boende, tillader Forstanderskabet sig at mene, at bemeldte C. C. Larsen og maa henhøre under denne Kommune, ligesom den ældre Fattigforordning bestemmer, at Barnet er forsørgelsesberettiget, hvor Forældrene bor«.

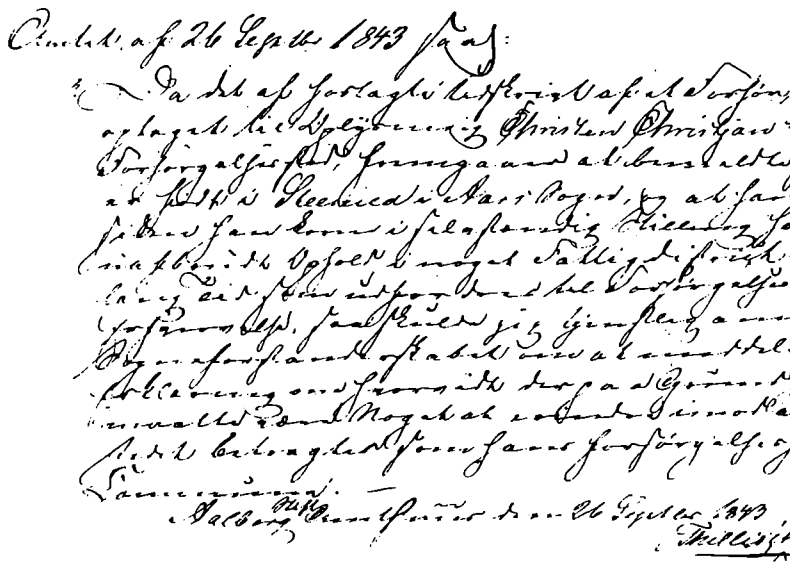

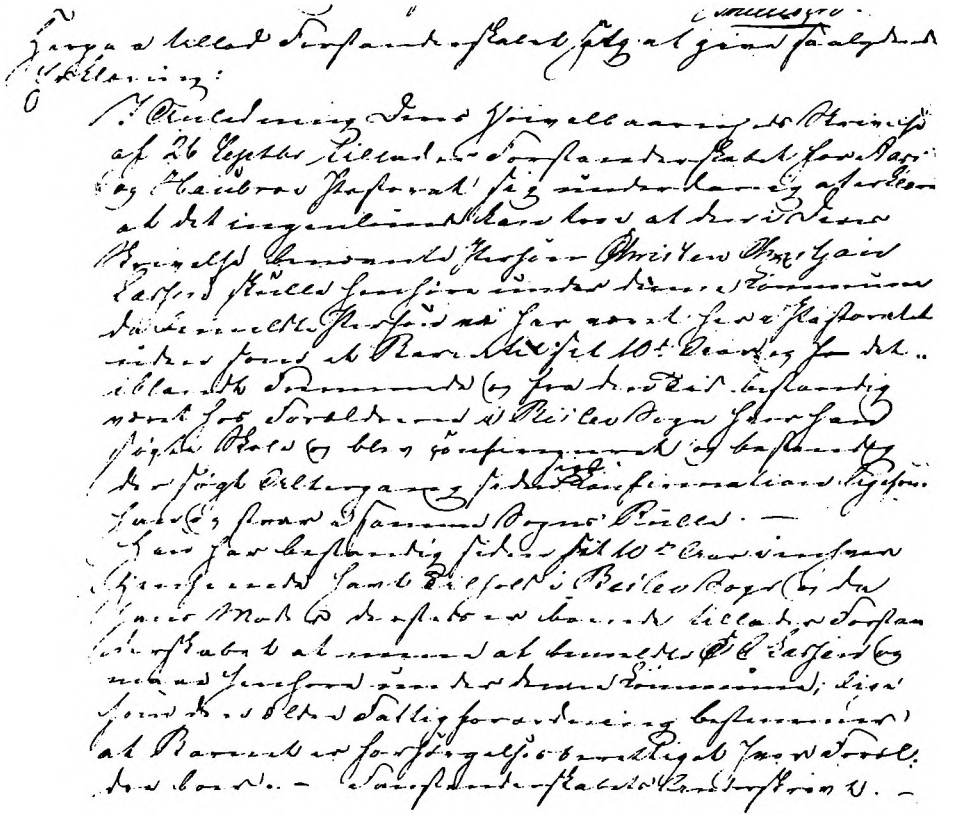

Uddrag fra Aars og Haubro Sogns sogneforstanderskabsprotokol fra 1843.

Adskillige år senere lod Bislev kommune igen høre fra sig, idet den ved skrivelse af 19. oktober 1855 hævdede hans formentlige forsørgelsesret i Aars Sogn og forlangte en regning på 18 rigsdaler - i anledning af hans benbrud ved påsketid - refunderet.

Atter lykkedes det dog at afværge attentatet mod kommunekassen. Man svarede nemlig, at »hans Forsørgelsesret her i Menigheden kunde man ikke nægte, hvorimod man protesterede mod at refundere hine Penge, da hans Sygdom ikke anordningsmæssig var »uden Henstand« anmeldt for herværende Fattigvæsen«.

I nedennævnte skrivelse nævnes jo direkte »benbrud« og dette kunne måske tyde på, at uheldet fandt sted i 1855.

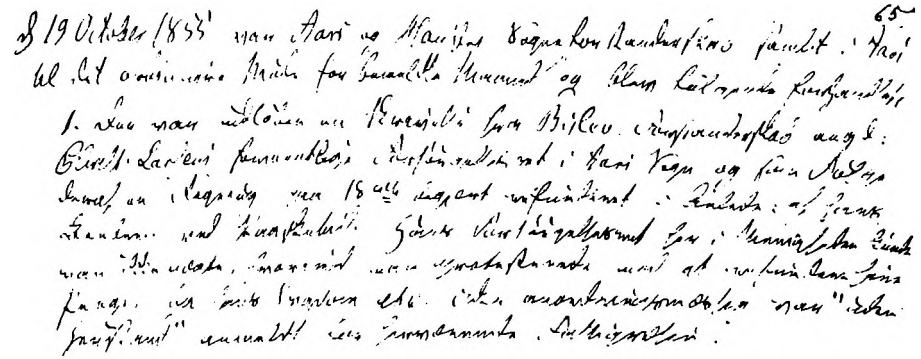

Uddrag fra Aars og Haubro Sogns sogneforstanderskabsprotokol fra 1855.

Sogneforstanderskabet i Aars var i øvrigt særdeles tilbageholdende med at åbne for pengekassen, når det drejede sig om tilskud til fattige og invaliderede personer. Således udtalte pastor Lassen engang - medlem af sogneforstanderskabet - »at de fattige skulle fødes, men de skulle pinedød ikke fedes«.

Den omvandrende tilværelse begynder

Berøvet muligheden for at tjene til livets ophold ved almindeligt arbejde, begyndte Christian nu at vandre rundt fra gård til gård. Turene gik i begyndelsen til hans nærmeste venner og bekendte, senere fra by til by, fra hjem til hjem, så der næppe var een eneste bopæl i hele Himmerland, hvor han ikke havde været. Vandringen fortsatte vinter og sommer - år efter år.

Christen Christian Larsen »bliver til« »Tordenkalven«.

Ret hurtigt gav han sig selv en række øgenavne, hvoraf det mest kendte blev »Tordenkalven«. Hvor navnet egentligt stammer fra er svært at efterspore, men på Silkeborgegnen blev ordet brugt som skældsord om en dum person. På tysk hedder ordet »Donnerskalb«, hvilket er en betegnelse for et kalvemisfoster. »Tordenkalven« blev nu det navn, hvorunder han de næste mange år traskede rundt i Himmerland. Endvidere kaldte han sig selv »Fylleplagen« (»Fylsenplagen«), »Kippekalven«, »Klojen fra Rumli-

tut«, »Rundvædderen«, »Knaatten« (»Knasten«). »Tordenkalven« havde ialt 12 forskellige tilnavne. Ordet »kloj« eller »kløj« er et jydsk dialektudtryk for det noget forældede ord »klod«, der betyder en hesteplag.

Når »Tordenkalven« kom ind i et hus eller en gård spiste og drak han sammen med folkene, hvis der var madtid. Hans livretter var kødben, brødskalke og så en dram til maden. Under måltiderne stod munden ikke stille på ham. Så fortalte han nyheder fra andre byer og sogne, bragte bud og hilsener fra fjerntboende slægtninge og venner. Han havde en god hukommelse og gode talegaver.

»Tordenkalven« var som en omvandrende avis, vidste besked om bryllupper, barsler og begravelser, om ejendomshandler, auktioner og torvedage og markedsdage, om sygdomme, uheld og ulykker og om frugtsommelige piger og sågar om bortløbne væddere i mange miles omkreds. Han sagde selv, at han ligesom præsten, degnen og hunden tjente sin føde med munden! Derfor var han velkommen overalt.

Folk i Himmerland glemte hurtigt hans rigtige navn, og fremover blev han kun kaldt »Tordenkalven«. Han blev snart en person - en original - man snakkede meget om, og som man gerne ville have besøg af. Man kunne have troet, at folk havde medlidenhed med den omvandrende krøbling, men således forholdt det sig ikke. »Tordenkalven« var nemlig ingen svækling, selv om han bevægede sig rundt ved hjælp af en krykke og en stok. Han beklagede sig heller aldrig over sit uheld. Selv om »Tordenkalven« færdedes i det meste af Himmerland, kom han oftest på besøg i det østhimmerlandske område - nemlig i de områder, hvor man sagde f.eks. »huset« og ikke »a hus«!

»Tordenkalvens« udseende

»Tordenkalvens« udseende er et kapitel for sig. Hans ansigt var meget karakteristisk. Ansigtet var langagtigt i form, benet og med skarpe træk. Ansigtsfarven var bronzeagtig. På hovedet bar han altid en gammel højpuldet og rummelig filthat med opkrammet skygge. Farven på hatten var over i det mørkebrune. I hattepulden havde han de mellemmadder, som han undertiden fik med sig på vandringen fra by til by. Endvidere var hatten gemmested for store forråd af pibeudkradsning.

Under den opkrammede hatteskygge stod et par svære buskede og sammentrukne øjenbryn på de skarpt fremspringende øjenbuer. Dybt inde under disse lå et par små øjne med grågrønne pupiller og med talrige rynker om yderste øjenkrog. Der var gerne et skarpt og stikkende udtryk i hans blik. Næsen var lang, høj og svagt buet. Under den stod den af de tynde læber sammenknebne mund som en lige streg, hvis ender bøjede sig

nedad i et par lange mundvige, der - i forbindelse med de stramme, skarpe træk fra næsevingerne og ned mod hagen - gav ansigtet et strengt og bestemt udtryk.

»Tordenkalvens« fysiognomi var i øvrigt præget af en firskåren, skulderbred og duknakket skikkelse. På grund af sin foroverbøjede ludende holdning syntes »Tordenkalven« meget lille. At iagttage denne foroverbøjede skikkelse i sit utroligt lappede tøj og med store bylter over skuldrene komme springende mellem sine krykker, gjorde et forunderligt indtryk på folk, som mere så en af fabelverdenens skikkelser end et virkeligt menneske.

Hans firskårne kæmpeagtige krøblingefigur var et syn for sig, men et andet fremtrædende træk ved »Tordenkalven« var hans klædedragt. Den bestod af bindtrøjeærmer, vest og benklæder. Bukser og vest var overbroderet med et utal af lapper i alle mulige farver: Mørkeblåt, gult, brunt, osv., men ikke hvidt, da denne farve var forbeholdt skjorten, trøjen og strømperne, som efter gammel jydsk skik ikke måtte »besmudses« med andre farver.

Da »Tordenkalven« kun havde den ene påklædning i alle sine leveår, måtte klædestykkerne ofte repareres. Gennem årene blev vest og benklæder lappet med klude i alle mulige farver og faconer og gennemsyede i alle mulige retninger. Det ene lag lapper blev lagt oven på det andet, således at dragten blev tommetyk og særdeles broget at se på. Den lignede en hel hedetørvestak.

»Tordenkalvens» måde at reparere sit tøj på var ret speciel. Oprindeligt bødede og stoppede han sine klæder på den udvendige side. Da han fortsatte hermed i flere år blev det indvendige omfang på grund af sliddet efterhånden større og større. Han gav sig da til at reparere klæderne indvendigt fra, idet han overlod den udvendige side til sig selv. Som følge af denne fremgangsmåde frembød den ydre side af klædningen også en særdeles lodden karakter af opflossede tøjrande og opløbne sting. Den måde, han syede på, bidrog også hertil. Han tog lange sting og lod tråden hænge med en lang ende. Det sidste var for at bøde på sliddet, sagde »Tordenkalven«.

Når »Tordenkalven« satte sig bagved digerne for at bøde sine klæder, fremsagde han følgende vers:

»Sønnen suel å nueren Vend,
så ka' Hjo'eren bag djæ Skend«.

(»Sønden sol og norden Vind, så kan Hyrdedrengene få deres Skind varmet«).

»Tordenkalven«

I de 48 år »Tordenkalven« vandrede rundt gik han i det samme tøj. Jo ældre dragten blev, jo tykkere blev den. Det sagdes, at vesten var fra 1 til 2 tommer tyk, og når han trak den af, kunne den - ja selv skjorten - stå ret op, som var den lavet af træ. Han skjorte blev engang vejet, og da vejede den 15 pund. Tilsammen vejede bindtrøjen, vesten og benklæderne ca. 32 kg.

Sommerens milde søndenvind kunne liste »Tordenkalven« til at afføre sig strømperne - ellers var hans syn på klædedragten, at den var en god beskytter både mod varme og kulde. Når han således gik uden strømper, var den venstre træsko bundet fast til en af hans bylter, hvorimod han altid beholdt træskoen på højre fod på. Denne var nemlig forsynet med nogle høje træklamper på ca. 4-5 tommer, der var sat på for at udligne den ikke ubetydelige forskel på benenes længde. Det højre ben var nemlig en del kortere end det venstre på grund af uheldet, da han blev kastet ned på stenbroen på herregården Lundbæk.

Når »Tordenkalven« bevægede sig rundt, havde han altid en masse store og små bylter med. Disse bylter hang både på maven og på ryggen. Bylterne rummede »Tordenkalvens« samlede »formue«, og var indhyllet i tøjdele, der var lige så lappede og oversyede som hans dragt. De var stærkt tilsnørede med sejlgarn og var surret fast til kroppen med talrige snore. I den største af bylterne, som han bar på ryggen, havde han materialer til at reparere sine klæder med. I samme bylt var der rent linned. Til trods for sit lurvede udseende satte »Tordenkalven« pris på at være »ren på kroppen«. Man må formode, at »Tordenkalvens« tøj sjældent er blevet vasket, men alligevel holdt han sig fri for lus og lopper. Når han om natten overnattede på gårdene, trak han af alle klæder. Dette gjorde han, uanset hvor han lå - enten i en seng eller i halm og hø i staldene.

Foran bar »Tordenkalven« en hvid rundagtig bylt, hvori der opbevaredes en del småposer til forskelligt brug. I en af dem havde han hesteskosøm, i en anden bylt gammelt messing og i en tredje bylt havde han »gale skillinger«. En fjerde bylt rummede hans redskaber: Hammer, knibtang, nåle, syle m.m. Foruden disse bylter havde han endnu et par andre bylter med lignende »ragelse« i.

»Tordenkalven« foretrak, når han søgte logi for natten, de lidt større gårde. Her var der nemlig mulighed for at finde noget »ragelse«, f.eks. gamle hestesko eller andre beslagsdele. Sømmene kunne nemlig bankes ud af hesteskoene, rettes ud og sælges igen til træskobeslag. Gammelt messing var ligeledes højt i kurs hos »Tordenkalven«. Alt andet »ragelse«, som f.eks. gamle spillekort, metalknapper osv. blev pakket ned i »Tordenkalvens« bylter for senere at blive solgt.

Historier, krøniker og erindringer om »Tordenkalven«

Igennem sine mange år som omvandrende vagabond, oplevede »Tordenkalven« mange ting, og der gik snart mange historier om denne original. Under et ophold på en større gård i Himmerland oplevede værtsparret følgende historie: »Tordenkalven« lagde sig til hvile i gårdmandens stald, men inden fortalte han gårdmanden, at en af hans køer vist nok fik kalv i løbet af natten. Det ville manden ikke tro på. »Tordenkalven« mente da, at manden havde regnet forkert med kælvningstidspunktet. Om natten kom »Tordenkalven« med lygten i den ene hånd og en nyfødt kalv på armen og selv lige så nøgen som en nyfødt kalv - skinbarlig i sit eget skind - ind i mandens og konens sovekammer. Nu kunne manden se, at koen alligevel havde fået kalv.

»Tordenkalven« havde gerne sit natteleje i en halmdynge i stalden, men i de sidste år lå han ofte i karlekamrene. En tjenestedreng, som har delt seng med ham beretter: »Han trak af alt sit tøj, og så skulle jeg varme ham«. »Læg dig godt ind til mig, Dreng«, sagde han, og så spyttede han næsten uafladeligt. Der stod en spand udenfor sengen halvt fuld af skråtobakssovs«.

De folk, som ikke havde mødt eller haft besøg af »Tordenkalven« var undertiden bange for ham - især børnene. En mand fra Sjøstrup beretter således, at engang han havde sin datter, som var ca. 10 år gammel, med til marked i Aars, stod »Tordenkalven« inde i krogården. Datteren, som ikke før havde set »Tordenkalven« greb da faderen i armen, idet hun sagde: »Far! Er det et menneske?«.

Hundene var også bange for ham, men »Tordenkalven« var ikke bange for hundene. Han vidste, at de ikke kunne bide igennem hans bukseben! Det sagdes også, at når han kom ind i en ko- eller hestestald, så hoppede og sprang dyrene i båsene af skræk, indtil de »lærte« ham at kende.

Men de steder, hvor først børnene havde set og snakket med »Tordenkalven«, var han uhyre velkommen. Han elskede at gøre sig til bajads for dem og at lege tagfat med børnene. Med hurtige og lange slæng satte han afsted på sin krykke efter børnene, som leende sprang omkring ham - råbende eet af hans mange navne. Hans mund fortrak sig da til et bredt smil og hans øjne strålede af fornøjelse.

Andre steder, hvor »Tordenkalven« kom, elskede børnene at lægge en grime på ham og sige: »Hyp, Fylseplagen«. Så vrinskede »Tordenkalven«, og børnene syntes, det var store løjer.

»Hyp, Fylseplagen«. Tegning af Orla Klausen.

Angående »Tordenkalvens« reaktion på børn skriver pastor H. M. Husum i Aalborg Amtstidende den 21. 4. 1939: »Tordenkalven« havde hjerte. Han kom til os efter lang tids forløb, og min lillebror var død i mellemtiden. Se, mor sørgede altid vel for »Tordenkalven«. Han skulle have, hvad han ville have og blandt andet holdt han altid storvask, når han kom til gården. Han var altid meget renlig, så han skulle have spande med varmt vand og sæbe over, så snart han viste sig. Og han skulle have god og rigelig mad. Vi børn måtte også godt tale lidt med ham, men når han sang sine noget vovede viser for pigerne, der lo højt og tjattede efter ham til hans store fornøjelse, blev vi altid kaldt ind, og mor selv havde aldrig noget at tale med manden om - ja, indtil dengang, min lillebror var død. »Hvor er Fritz?«, spurgte han, da han så min mor. Og mor fortalte med sin lille stemme om den lille drengs død. Da græd »Tordenkalven«. Oprigtigt og umiddelbart. Han græd og svingede så sært med det store, deforme legeme, som et stort dyr, der pines.

Fra den dag fik vi lov til at blive hos »Tordenkalven« og blev ikke mere kaldt ind. Men mærkeligt nok, fra samme stund spillede han altid med sordin og gemte af eget instinkt de værste viser til de stunder, vi ikke var der. Når jeg nu ser billedet af »Tordenkalven« husker jeg, at hans ansigt var så mærkeligt stort, og at han skråede stygt, at han lo meget, men altså også kunne græde. Aa, han var lige så stor en oplevelse som for eksempel Pinse- eller Grundlovsfesten. Det eneste, der var bedre endnu, det var juleaften«.

Det var ikke alle piger, der var bange for ham. Der var mange, som nok kunne svare på hans grovheder uden at blive røde i kammen. Han drillede dem ved at sige: »Om de ikke syntes, at han var gammel nok til at blive gift?« »Jo-o, men du er så grim«, sagde de. »Å snak aldrig om det, bette piger. I bliver også gamle og grimme. Hvor bliver ellers alle de unge piger af, og hvor kommer alle de gamle kællinger fra?«. »Skønhed forgår, men et stort og godt gammelt hjerte kantet med ræveskind, det består«. »Hvis pigerne ville, kunne han knusbande, knuselske dem til sin sidste stund«. Han manglede aldrig svar til pigerne. »Kærlighed var en vilje, der falder lige så godt på en tidsel som på en lilje«.

Fra bogen »Gamle folkefortællinger om det jyske almueliv« bringes her to skildringer af »Tordenkalven«, således som de er samlet og nedskrevet af Evald Tang Kristensen:

»Der går en gammel ponnik og tigger her i Himmerland. Han kalder sig selv »Tordenkalv« eller »Fylsenplagen«, og alt hans klæder er så oversinglet og lappet, at man ikke kan se, hvad det er af. Der har været budt ham 50 daler for den dragt, netop for det den er så ejendommelig, men han vil ikke af med den. Han går også og samler på gamle jærnsager, som han siden

Tegning af »Tordenkalven«

sælger, og det kan han lige godt bære en dygtig dragt af, endskjøndt han går ved to krykker. Han tog hans skade nede på Lundbæk, mens han var ung. Han var nu så brølendes stærk, og så skulle han sætte sig op at ride på en ridegal hest, og de bandt ham fast, så han kunde ikke komme fra den. Den gik nu bag over med ham, og han kom ind under den. Siden har han gået som en krøbling«. (Fortalt af Kristian Bystrup, Morum.)

C. Brøgger har berettet til Evald Tang Kristensen: »Kloden« eller »Tordenkalven« er født i Djørup. Han var et uægte barn, kom ud at tjene som en stor skoldtringsknægt, men holdt ikke at at tjene og gik så på akkordarbejde. Sådan kom han til Lundbæk, faldt dèr ned i den store lade og slog sig fordærvet. Siden måtte han gå ved to krykker, og hele sin øvrige levetid førte han et omflakkende liv, da han nu var uskikket til alt arbejde. Det var strøget mellem Nibe og Brorstrup, han færdedes ad, og han kom aldrig uden for det. Østligere end til Ravnkilde kom han ikke, han var således aldrig i Nysum. Da han var ualmindelig bred over skuldrene, og ansigtet sad næsten helt ned mod jorden, lignede han ikke et menneske, snarere en stor tusse, når han kravlede afsted. det gik småt med gangen, kun et par tommer kom han ad hvert skridt. Han lignede ellers nærmest et pindsvin, idet klæderne var stoppede med alle mulige slags garn, og enderne af det sad ud alle vegne, så man kunde ikke se, hvad hans klæder var af. På den ene side havde han en pose, hvori han samlede knapskaller, gamle skillinger, gamle træskosøm og gammelt jærn. Hvad han sådan fandt, det solgte han, og det blev lige godt noget til sidst, og da han var meget nøje og aldrig satte en skilling til, samlede han sig efterhånden en lille kapital, så han efterlod sig en hel del penge. En tidlang spekulerede han meget på at akkordere sig ind hos en mand, som så skulde give ham ophold på hans gamle dage. Det blev også til alvor, og den mand, han skulde være hos, fik hans penge. Men snart gjorde man ham forskrækket og bildte ham ind, at folkene ville forgive ham, hvorfor han tog ind til en prokurator i Hobro og fik ham til at gjøre det tilbage imod at give manden en 300-400 kroner. På sine stadige vandringer tog han aldrig mad med sig, da alle var gode ved ham, og han havde let ved at få nattely, da han var meget renlig. Han havde stadig en ren skjorte med sig og fik den skidne vasket på visse steder. Ligeledes havde han ordentlige klæder, men gik aldrig med dem. Han fornærmede ingen, og særlig børnene holdt meget af ham, hvor han kom, og stimlede sammen om ham. De lagde grime på ham og sagde hyp, og så vrinskede han, og de syntes, det var store løjer. I sine yngre dage tog han til Navnsø og Nibe marked er og sang for folk. En gang vilde han over til Fyen og besøge en præst, der var kommen her fra egnen og havde været god ved ham.

Men da han kom til Hobro og vilde have billet med toget, vilde stationsforvalteren ikke tillade ham at komme med. Der var en mand med, som

skulde tale hans sag, men det hjalp ikke, han så alt for mærkværdig ud. Endelig fik han da lov til at komme ind i en bræmsekupé.

Han kaldte sig stadig »Tordenkalven«, men hans døbenavn var ellers Kristen. Han døde i indeværende forår i det nordlige Himmerland på sin stadige omvandren«.

»Tordenkalven«

Fhv. møller Jens Pedersen, Aalborg, fortæller om sit møde med »Tordenkalven«: »Mit møde med »Tordenkalven« husker jeg meget tydeligt. Jeg tjente på Juulstrup præstegård året 1884. Det var dengang, en lille hyrdedreng havde nok om ørerne. Man skulle bruge benene, hvis man ville nå alle pligterne. Jeg gik i marken med fårene, dem havde vi nu så grulig mange af. Jeg var netop kommet til et dige ved vejen mellem præstegården og Støvring, da »Tordenkalven« rejste sig lige foran mig. Uha, hvor blev jeg ræd, man var kun en bette knægt, når alt kom til alt. »Tordenkalven« havde ligget og sovet i læ af diget, men nu stod han foran mig klædt i pjalter i mange forskellige farver. Han havde klumpfod, puklen syntes endnu større på grund af en vældig bylt. Håret strittede til alle sider under hatten, og han stirrede så bestemt på mig. Ja, sådan følte jeg det, men vi kiggede kun på hinanden et øjeblik, for fire kobler får blev lige så rædde som jeg, de fór til alle sider i spredt forvirring. Jeg løb alt, hvad remmer og tøj kunne holde, dels af skræk, dels for at fange fårene.

»Tordenkalven« må virkelig have været et græsseligt syn, for præstegårdens anden-karl gik og harvede et stykke borte fra diget. Han måbede ved synet af vagabondens fantastiske fremtoning, men pokker tog ved hestene. De løb løbsk af skræk, så der har altså virkelig været noget ved fyren, man kunne blive ræd for. Naa, »Tordenkalven« var i virkeligheden en skikkelig mand, slet ikke dum efter hvad folk de sagde. Jeg hørte en dreng fortælle, at »Tordenkalven« altid bar sine penge i bylten, men åbnede man den, lå der kun uldnøgler og gamle hestesko. En landmand, der havde hørt, at »Tordenkalven« slet ikke var nogen fattig stymper, ville låne penge af ham. »Tordenkalven« rakte ham et garnnøgle, som bonden vredt smed henad stuegulvet. Da rejste »Tordenkalven« sig, humpede hen og samlede nøglet op, viklede uldtråden af og det viste sig, at »vindslet« var en 500 kr.-seddel. Nu ville bonden gerne låne, men »Tordenkalven« rystede på hovedet. Manden havde ikke villet tro ham, og så ville han heller ikke hjælpe«.

Chr. Kollerup skriver i sin bog »Vesthimmerlandske sognehistorier« om »Tordenkalven« følgende (i uddrag):

En julidag kom »Tordenkalven« til en gård i Oudrup. Det var lige før middag, at man på bakken vest for gården bemærkede noget, der kom rokkende langsomt, og snart kunne man også se, at det var »Tordenkalven«. »Ska' vi så ha' det spøgelse til at gå her i flere daw«, sagde konen. Det mente manden ikke, da der var Navnsø marked dagen efter, og her vidste manden, at Kræn Kristian plejede at være hvert år. Nu skred »Tordenkalven« forbi vinduerne, og kort efter pikkede han på døren med krykken. Efter at være kommet indenfor tørrede han sveden af sig og sagde: »Ja, det er Fylsenplagen. I hår val et stolstaj, a ka' sto i til i morn; a hår regn't ud, at a nok ka' kom' mæ dæ, Jens Kristian, til Navnsø marked. - A kommer fra Peder Drejer i Vilsted. Di hår fånget så manne ål, at de æt sjæl ku' få dem spist, så a bløw

»Da han kom ind igen var »Tordenkalven« på jagt rundt om bordet efter pigen, der skreg af rædsel!«. Tegning af Orla Klausen.

der i flier daw«. »Ja, så' en retter hår vi nu æt her«, sagde konen. »Her er 'et stegt flæsk mæ kartofler og bollemjælk«.

Da man skulle have nætter, ville pigen ikke sidde ved siden af »Tordenkalven«. De langede alle til det store fad med bollemælken. Jens Kristian var gået ud for at fodre hestene. Da han kom ind igen var »Tordenkalven« på jagt rundt om bordet efter pigen, der skreg af rædsel. »Hvad går her for sig?«, spurgte Jens Kristian. »Hun lovede mig et kys«, svarede »Tordenkalven«, »men nu kom du og forstyrrede os«. »Det er nu løgn«, svarede madmoderen, »hun er nu for knibsk til å kjøs såen en fyr som dæ, »Tordenkalv««.

Dagen efter kørte Jens Kristian og »Tordenkalven« over Oudrup hede. »Tordenkalven« rykkede Jens Kristian i trøjeærmet - der var noget, han ville sige ham. »Du har så manne døtre, Jens Kristian, du skal med tiden ha' købt gårde til dem. A har jo samlet ikke så få skillinger sammen. A kan mærke, a blyver ældre og blyver træt af dette omflakkende liv. Hvis a kun' få ophold et sted, var det meningen, at de folk, a var ved sidst, skulle have mine penge«. »Det ved jeg ikke«, sagde Jens Kristian, »det skal der snakkes med kvindfolkene om. Det kan vi jo ikke sådan afgøre«.

I Løgstør Avis fra januar måned 1891 findes endnu en beretning om »Tordenkalven« meddelt af en beboer fra Flejsborgegnen: »Vor Egn har i denne Tid den tvivlsomme Ære at være gjæstet af den i »Løgstør Avis« tidligere i Billeder og Text omtalte »Tordenkalven«. Nu begynder han at blive gammel og at føle alderdommens Tryk. Efter sin egen Mening lever han nu ikke længe. Han er nu, siger han på sin sidste Rundrejse for at gjæste Venner og Bekjendte. Dog er han nu for svag til selv at gaa omkring paa sine Krykker, men lader sig kjøre fra Sted til Sted. Man maa imidlertid ingenlunde Tro, at »Tordenkalven« afstaar nogle af sine surt erhvervede Skillinger til Vognleje. Nej, han har en ganske anden og mere praktisk Maade at skaffe sig Befordring paa. Paa hvert Sted han kommer, lader han nemlig, som han var hjemme. Han humper ind ad Døren paa sine Krykker, sætter sig saa nær Kakkelovnen som mulig og siger: »I haar val æ bitte Fuer aa gi Klojen i Daw, aa maaskji aasse æ Stoldstej, han ka sto i«. I almindelighed faar han da sit Ønske opfyldt, da man alligevel har en Slags Medlidenhed med denne paatrængende Gjæst. Sit »Stoldstej« faar han derpaa anvist i Karlekammeret, og i en af Sengene bliver han saa liggende og lader sig opvarte med Mad og Brændevin, indtil man omsider foreslaar ham at flytte, og for at blive ham kvit kjører ham til andre »Venner og Bekjendte«. Det har ved slige Lejligheder hendet, at Kusken, naar han havde en Anelse om, at vedkommende ikke skjønnede nok om »Tordenkalvens« Besøg, har aflæsset sin Fragt uden for Gaarden og derpaa i største Hast pisket paa Hestene og kjørt ad Hjemvejen til for ikke at udsætte sig for at faa sin »Stefan«

banket paa igjen. I Almindelighed er »Tordenkalven« godmodig og gjør sig gjerne til Nar for en Tøøre eller en »Gal Skilling«, dog hvis nogen vover at protestere imod hans Dragen paa Gjæsteri, f.eks. ved at nægte ham Husly, tilgiver han det aldrig, og straffer de paagældende ved at afryste Støvet af sine Fødder og aldrig komme der mere. Han besidder efter hans Forhold en glimrende Fantasi, saa hans Tale er fuld af ejendommelige Billeder og Vittigheder, der rigtignok er af en saadan Natur, at man ikke gjerne gjengiver dem, men ikke desto mindre virker tiltrækkende paa Ungdommen saavel som hans over samme Læst skaarne Viser, der er forfattede af ham selv og fremsiges i en halv læsende, halv syngende Tone. Endskjønt han nu mest holder Sengen, har han dog ingenlunde tabt sig gode Humør og kan godt herfra give en Vise til Bedste. Det er en almindelig Mening, at »Tordenkalven« besidder en temmelig stor Formue, henimod 8.000 kr., og det fortælles, at han har tilbudt en Gaardmand her paa Egnen nævnte Sum for at pleje ham paa hans gamle Dage, det »vedkommende« paa Grund af »Tordenkalvens« bekjendte Apartethed ikke turde indlade sig paa. Hvis han virkelig ejer en saadan Formue, vil den efter hans Død være hans fattige Slægtninge, som bor mellem Aars og Hobro, en kjærkommen Arv (-n)«.

Søren Hougaard, Ranum, har delt seng med »Tordenkalven« og i en artikel i »Ny Tid«, (9.11.1955) beretter Søren Hougaard blandt andet: »I begyndelsen af 1870'erne, da jeg var 5-6 år gammel kom »Tordenkalven« ofte hos mine plejeforældre. Tæt uden for gården lå en høj skrænt, og neden for den løb en lille bæk. Her vaskede »Tordenkalven« sit tøj. Der er så mange, der siger, at han var snavset og luset. Det passer ikke. Han var tværtimod meget renlig med sig selv. Han vaskede sit ansigt og hænder hver dag, men kroppen blev kun vasket om sommeren. Det eneste snavsede, der var ved ham, var sovsen fra hans skråtobak. Den sivede i to striber ud fra mundvigene og ned over hagen. Hvor han kom frem kunne han frit gå ind i folks stuer, og der tømte han altid askeskuffen i tobaksbordet. Skråen var en uundværlig del af hans livs få fornødenheder«. Videre skriver Hougaard: »Jeg tror, at man selv i dag har vanskeligt ved at finde en mere velplejet krop end »Tordenkalvens«. Han var ikke vommet, men havde en fed ryg og skuldre, og huden var blank og pæn. Hver gang han kom til mine plejeforældres hus, sov vi i samme seng. Johannes V. Jensen skriver, at »Tordenkalven« om sommeren sov under åben himmel. Det passer ikke. Han kom hver eneste aften i en seng, og han klædte sig af til det bare skind, både sommer og vinter«. Om hans viseforråd beretter Søren Hougaard: »Vel var han sjofel i sin mund, men det var kun, når han havde et publikum, der krævede, at han skulle være det. Når han var ude i laden, sang

han for karlene, så var det ikke rare ting, man fik at høre, men var han i ordentligt selskab, så var han en grumme fornuftig mand. Jeg har selv oplevet, at han hver aften bad sin aftenbøn, før han lagde sig til at sove. Endvidere talte han aldrig ondt om andre mennesker og af naturen var han et godt menneske«.

»Tordenkalven«

»Tordenkalven« som visesanger

Når »Tordenkalven« kom ind på gårdene, underholdt han med visesang og fortalte krøniker.

Marie Fisher, Højris Mølle ved Vegger har fortalt, at »Tordenkalvens« indgangshilsen var nedenstående vise. På Spillemands-, Jagt- og Skovbrugsmuseet i Rebild har jeg fundet hele visen med overskriften »Et mindeskrift over en gammel original kaldet »Tordenkalven««.

Goddag, Goddag i Stuen her
i hilset være, hver især.
Jeg ser I er en skønne Flok
foruden mig vel nok,
men se nu er jeg kommet her,
skønt I maaske det nødig ser.
I gør mig sagtens ej den Tort
at sige straks: Gaa bort!

I mangler vist en Spasebror,
thi det jeg mener og jeg tror,
men om jeg Eder skuer ret,
da skal I muntres lidt.
I sover jo den halve Tid
og manges Øjne lukket i,
men tro mig, jeg skal muntre jer,
se til om ej det sker.

Her er saa mangen Tøs og Gut,
der anser mig for en Lillefut,
fordi jeg ikke pyntet er
med skønne Prydelser.
Men dømmer I mig efter det,
da fejler I vist ikke lidt,
thi mangen holde Lyset maa,
og det faar saa at gaa.

Om Klæde, Sko og Tøj og Hat
end gør mig til en Abekat,
da kan jeg sige, som er stort,
jeg selv dem haver gjort.
Men derfor er jeg ingen Nar,
en lille smule Forstand jeg har.
Paa egen Vis, jeg ej er gal,
det I og mærke skal.

Min Næse den bebuder at
jeg gerne tager Glasset fat.
I har vel ej en liden Slurk
at gi' en tørstig Purk.
Jeg mere da forlanger ej,
man pakker mig saa straks min Vej.
Ja, skynder jer og gi' mig lidt,
saa bliver I mig kvit.

Men hold nu bi en lille Krum
der er en Ting, jeg beder om.
Jeg er snart tredsindstyve Aar
og ene hvor jeg gaar.
Jeg ser saa mange Piger her,
mon ikke een af alle jer,
skuld' til at giftes have Lyst,
jeg prøve vil en Dyst.

Jeg ser vel ikke dejlig ud,
men derfor nok jeg faar en Brud,
thi jeg har hørt at en og hver
gerne kan faa Kærester.
Hvorfor skal jeg tilbage staa?
Nej, nej, for Skam saa vil jeg gaa,
den mig vil have faar jeg nok,
som Lyst har til min Kryk'.

Den Pige, som vil have mig,
hun bli'r minsandten lykkelig.
Jeg plager ej hver Dag,
med Kys og Favntag.
Men hvis hun ej vil være flink
og lyde mig paa mindste Vink,
da faar hun Bank, ja Nap og Knik,
thi det er nu min Skik.

Jeg er i Gang hver Morgenrød,
det varer indtil Sol gaar ned.
Og naar min Kone gi'r mig Pot'
saa skal hun faa det godt.
Jeg føj'lig er, naar jeg er fuld,
og kryber i et Musehul
saafremt min Kone det begær'.
Hvad kan hun ønske mer?

For Dagligt Brød hun sørge maa,
og vide hvor hun det kan faa.
Jeg nøjes altid kan med lidt,
naar jeg er ellers mæt
og spise ene af mit Fad,
saalænge deri findes Mad,
men lider ej hun Resten ta'r,
er jeg saa ikke rar?

Nu kan I faa mig hvem der vil,
jeg min Person jer byder til
staa op for Pokker, og den staar op,
som Lyst har til min Krop.
Men fy for Skam, thi nu jeg ser,
de alle Næsen slaar til Vejrs.
Mon ikke een mig have vil,
det var et slemme Spil.

Nu ta'r jeg med mig, hvad mit er,
og saa føjter jeg igen afsted.
Men I fortryder vistnok da,
at ej I sagde ja.
Men lev nu vel og husk saa paa
I ej hver Bejler lader gaa.
Farvel, Farvel, og Tak fra mig,
jeg stedse lever lykkelig.

»Tordenkalven«

En anden - ganske harmløs - vise kunne »Tordenkalven« også fremsige. Den lød således:

A skuld' be jer te gil'
om I wil'.
I ska' ta' nøj i jer lom',
om I wil kom'.
Hønsen' æ fo
ænjern' æ smo,
å gjæs hå' vi slet ingen o.
I gilstown æ væggen' beklej mæ
swot pølsskinj te gjestern å slek' po,
De ka di sto ret op te.

Jeg skulle bede jer til gilde,
om I ville.
I skal tage noget med i jeres lommer
hvis I vil komme.
Hønsene er få,
ænderne er små
og gæs har vi slet ingen af.
I gildestuen er væggene beklædt med
sort pølseskind til gæsterne at slikke på.
Det kan de stå ret op til.

Også børnene elskede at høre og se »Tordenkalven« optræde. De stimlede sammen om ham, når han kom. Han udstødte underlige lyde og raslede med messingringe på en snor for de mindste, mens han gjorde sin grove stemme kælen: »Vil do si »Tordenkalvens« skringelsager - dørrelokke, dørrelokke, dorelok!«.

Jens Kr. Nielsen, Aars, har samlet nogle ting sammen fra den tid, hvor »Tordenkalven« levede og som »Tordenkalven« muligvis kunne have diverteret almuen med. Disse eksempler følger her:

»Herved bekendtgøres i Øster og Vester, i Sønder og Nord, lige saa vel i Luften som under Luften, jeg underskrevne Kasper Hvirvelvind, Selvejer af Faldbjerggaard, beliggende i de hollandske Amter i Skrædderdistriktet i Pottemager Herred i Fedtemagers Sogn paa 2 mil nær Randers - lader ly-

se efter min Kone ved Navn Kjesten, som bortrømte fra mig den 27de om Natten, og jeg vèd ikke ringeste Aarsag hertil, uden Dagen forved, som var den 28de, da slog jeg hendes ene Kæft itu for at faa hende til at tale engelsk, hvilket jeg holder for at være den bedste Maade i dette sprog. - Saa ombeder jeg Eder, alle og enhver, ædle og uædle, høje og lave, tykke og smalle, rige og fattige, halte og blinde, store og smaa, Skippere og Færgemænd, Trykkere og Rakkere og alle andre, som forekomme, at tilvejebringe mig hende.

Kendetegn paa hende er, at hun er ridende paa en mundløs Prokurator, med en Tapstang i Munden og en Bikube paa Ryggen. Hun har en Rosenmund som en Sotryne og en dejlig engelsk Næse, som kruser opad, hvorpaa der kan hænges to Harer og Hammelstok. Hun er glat i Ansigtet som et Rivejern, hun har en Tjærekande paa den ene Fod og en Soldebund paa den anden. Hun har en galant rød Trøje paa, som er oversmurt med Skægsæbe, udbroderet med Tyremælk og kantet med Kattetarme.

Faldbjerggaard den 31. Februar 1800
og slaa haardt

Kasper Hvirvelvind

Den bagvendte gang

Jeg stod op i Morgen
tre Mile før Dag,
og filede min Økse
og sleb min Sav

Jeg sadlede min Støvl
og smurte min Hest
saa red jeg baglæns,
som jeg kunde bedst.

Jeg kom til Solen,
før Skoven stod op.
De Grise de fløj over,
højt over Bøgetop.

Dje Faar fløj til Raan
dje Høns fik Lam
di klippe dje Gæs
a de var en Skam

Hjulmandsvisen
Og kære Knud Fut, kan du gøre mig Hyvl (Hjul)
allari allarallala
for a skal kjør med vor Piger i Yvl (Jul)
futti fallala.

Og dem skal du gøre mig stærk ud af Nav
allari allarallala
for a skal kjør med vor piger i Trav
futti fallala.

Og dem skal du gøre mig stærkt ud af Jegger (Eger)
allari allarallala
for a skal kjør med vor Piger til Flegger (Sladder)
futti fallala.

Og dem skal du gøre mig stærk ud af Fel (Fælg)
allari allarallala
for a skal kjør med vor Piger til Spel
futti fallala.

Den Gaang a kjør op ad Sundby Ga'e,
allari allarallala
da Jegger aa Nav de skiltes ad
futti fallala.

Knud Fut han saj paa Sundby Bak
allari allarallala
han grint saa læng te hans Mav den sprak
futti fallala.

»Tordenkalven« var utrolig dygtig til at synge viser og fortælle historier. Mange af viserne havde han fra andre, men en hel del digtede han selv. Det var ofte rå, forvovne, uhøviske, usædelige og frække viser, men desværre er det ikke muligt at bringe »Tordenkalvens« egne viser, idet disse ikke er bevaret for eftertiden. Selv om viseforrådet var tarveligt, er »Tordenkalven« interessant som type på de forskellige fortællere og sangere, der på hans tid spillede en rolle i almuens underholdning. Det var nemlig enkeltindivider med et vist talent for fortælling og sang, som i al væsentlighed viderebragte folkedigtningen, og det er disse enkeltpersoner, som er skyld i, at viser, sagn og eventyr var så ensartede hele landet over.

»Tordenkalvens« viser er lovsange og mysterier. Den gamle kæmpekrøbling var en glødende elskovssanger. For et gammelt stykke jern kunne man få en lille uskyldig vise, der i sidste vers åbnede døren på klem til mere pikante fortsættelser. »Men gav man ham en »gal-skilling« (ukurant sølvmønt) så fik man enten fortsættelsen eller andre lange grundige viser, der var så forvovne, til tider så svinske og dyriske, at ens fødder blev som naglede til jorden« (Otto Gelsted i sin bog om Johannes V. Jensen).

Som sagt findes »Tordenkalvens« viser ikke bevaret, men ved ihærdigt arbejde er det dog lykkedes mig at finde een bevaret vise, som »Tordenkalven« har »diverteret« almuen med.
Forhenværende bybud N. Jensen, Aars, kunne fra sin barndom i Vilsted huske et par vers fra den vise, som »Tordenkalven« havde fremsagt, og som jagede kvinderne langt væk! Versene er nedskrevet af forhenværende museumsleder i Aars, S. Vestergaard Nielsen i december 1952 og lyder som følger:

1. Kokkepigen med hinner skabede Laar
   hun bander hver Morgen hinner Kut bær' Haar
   Og Maden er svejen og Pigen forrejen
   Det rumler og skrumpler
   Dihej prommelom

2. Snedkeren med hans Høvl og hans Sten
   han puler hans Kjælling imell hinner Ben
   Og Høvlen den rupper, hun skider, de skrupper
   Dihej prommelom!

Nedenfor bringes nogle vers, som eksempler på »Tordenkalvens« forvovne viseforråd:

Den laadne sad og gabede
den skaldede hængte og ravede
den laadne tænkte ved sig
Gid den skaldede var i mig

Der kom en Jomfru gaaende
der kom en Ridder ridende
saa tog han sit det søde
og stak i hendes det bløde
det smak, og hun sagde Tak

Manden han stod bag sit gardin
og dasked med sin
han syntes, den var saa slatten,
hans Kone had' nylig faaet a' den.

Tobakspibe
Et Kvarter langt og længer
imellem Karlenes Ben det hænger,
stivt det staar, og Hoved det bærer
et laadent Hul det søger efter.

(Kilde: Danske folkegåder efter trykte og utrykte kilder samlede af Evald Tang Kristensen. Struer, 1913.)

Som eksempler på »Tordenkalvens« repertoire indenfor det uhøviske og vovede har jeg fundet nogle vers og historier, som Evald Tang Kristensen har optegnet og som tidsmæssigt passer ind i »Tordenkalvens« liv:

Illustratoren Viggo Jastrau tegnede juli 1889 »Tordenkalven« under et besøg hos billedhugger Andreas Bundgaards fader, træskomager Jens Christensen i Ersted.

For mange Aar siden levede i Enner en Mand, der en Sommer havde faaet en Dreng, som ikke vilde passe Kreaturerne ordentlig, han lagde sig nemlig til at sove, naar han kom ud til dem. Da saa Drengen en Dag som sædvanlig blev vel længe ude i Marken, gik Manden ud for at se, hvad der var i Vejen, og han fandt da, at Køerne ikke var flyttede endnu, og at Drengen laa og sov lidt derfra med den højre Arm strakt ud til Siden. Da Manden saa det, knappede han sine Bugser ned og forrettede sit Behov i Drengens udstrakte Haand. Han lod det dog ikke blive derved, men tog et Græsstraa og pirrede Drengen lidt under Næsen der med, hvorpaa Drengen klaskede Haanden med hvad der var paa op i Ansigtet.
For eftertiden lod Drengen være med at sove ude hos Kreaturerne.

F. P. J. Lund.

Ja, saa skulde jeg til at fortælle om en Pige, der gik han til Lortekræmmer Asen - eller hvad jeg vilde sige: Urtekræmmer Larsen, og skulde have et Pispund Luddersukker - eller hvad jeg vilde sige: Et Lispund Puddersukker. Den gang hun saa kom til Porten, saa stod hun der og laset med Maasen - eller hvad jeg vilde sige: Maset med Laasen, og det kunde ikke blive til noget. Hun bad da en anden om at pukke hende Lorten op - eller hvad jeg vilde sige: Lukke hende Porten op. Saa gik hun hen og vilde vaske sig pæn ved Rumpen - eller hvad jeg vilde sige: Vaske sig ren ved Pumpen, og da hun gik videre, mødte hun Kongens trætte Lopper - eller hvad jeg vilde sige: Kongens lette Tropper...

Kristen Rasmussen Egendahl, Tem.

En Mand og en Kone boede i et hus i Dronninglund, de kaldte Røven. De havde en stor Dreng, og han skulde gaa hen til Præsten og faa dem tegnet tillige med nogle Aftægtsfolk, der boede i den anden Ende af Rollingen. Han kommer jo til Præsten og forretter hans Ærende saaledes: Om Faaer vilde ikke være saa god at tegne Faaer og Moer i Røven og de to gamle i den anden Ende.

Lærer Steffen Jensen, Grindsted.

(Kilde: Evald Tang Kristensen: Danske Skjæmtesange. Samlede af folkemunde. Første samling 1900.)

Fem Uglelærker og fire Ugleglenter, tre blissede Duer sad i Møllerens Port. Manden var gal, men lige godt glad, han killede på Konen, som hun sad, og sagde: Sådan skal du have, din Rad, du kunde give mig nogen Mad på et Fad, hvis du gad. Så kom Sidse med sin beskidte Gjær, hun skulde til Skulbæk efter mere, hun slog sig med Reb og slog fra sig med Greb, og så brast Tarmen. Så kom hun ind i en anden Mands Have, der dansed' små Kyllinger med Hætter på, så kom hun ind i en anden Mands Værelse, der sad tre og pillede Bønner. Så kom Konen ind og sagde: Nu skal I ske Skam, ligger I her og rusler min Hamp, vèd I ikke, at jeg har en Søster i Nispis, som har syv Sår på det højre Lår, så længe Verden står, siden er det lige galt med dem alle. Mikkel dask min Røv så hed Fyren, han lavede Børn i Ottingvis, så i Skjæppevis, så i Læssevis, siden satte han dem ud på store Træfade, og de glimrede som Træ- og Messingskeer, og Konen svævede mellem Himmel og Jord med et Par røde Pindsvins Vanter på.

(N. E. Hansen)

(Fra: Evald Tang Kristensen: Danske børnerim, remser og lege udelukkende efter Folkemunde. Samlede og til Dels optegnede af Evald Tang Kristensen. 1896.)

Aflidt blidere »natur« er følgende to viser, som Evald Tang Kristensen har nedskrevet:

Brombærplukning

1. En Pige ud spaserend' gik
tre Fjerdingstund før Dag
hun vilde hen til Skoven gaa
- Trim tralderaldera, trim tralderaldera!

2. Men da hun hen til Skoven kom,
da mødte hun den Jæger saa from:
»O, Pige, gaa du af min Vej,
thi dit Hjærte det er for ungt for mig«.

3. Men da hun lidt længer ind i Skoven kom,
der mødte hun den Jæger sin søn:
»O, Pige, sæt dig hos mig ned
for at plukke de Brommebær«.

4. »Skal jeg hjælpe dig at plukke
din lille bitte Kurve fuld?«.
- »Nej, jeg behøver ingen Kurve fuld,
ti en Haandfuld er mig nok«.

5. Det var dog knap tre Fjerdingaar,
før de Brommebær vokste til.
Det var dog knap tre Fjerdingaar,
før Pigen har et Barn i sit Skjød.

6. Den Pige tog da Barnet i sin Arm,
gik hen til Jægeren med de Ord:
»Der har du dine brommende Bær,
som du hjalp mig at plukke i Fjor«.

7. Da Moderen nu saa dette Barn:
»Min søn, hvad haver du gjort,
hvad monne det for en Landsmand er,
han er jo saa brun og saa sort«.

Jens Peter Jokumsen, Aarestrup

(Kilde: Gamle viser i folkemunde samlede af Evald Tang Kristensen. IV samling. 1891)

Pigernes Pynt

1. Jeg vil en Vise sjunge,som er aldeles ny,
den handler om tre Flicker,
alt huld om vor By.
Hej syng op syng, fallidera trallalalalala!

2. Den ene hedder Tempi,
den anden hedder Sofi,
den tredje hedder Johanne,
alt huld om vor By.

3. Naar de til Kirken gange,
da er det Nummer et,
saa siger de til Karlene:
»Kom her og kys og slik!«.

4. I Haaret der bærer de
baade Krøller og Krus,
men naar man ser til Særken
saa er den fuld af Lus.

5. Paa Brystet der bærer de
baade Perler og Guld,
de mener, at disse Perler
skal skaffe dem en Mand.

6. Ja, Strømperne dem haver de
baade lyse og blaa,
men Strømpebaand dem haver de
af Særketrævlerne.

7. Ja, Støvlerne dem haver de
baade nette og smaa,
men Hælene sidder udenfor
og Tæerne ligesaa.

8. Om nogen nu vil vide,
hvem Visen digtet har,
det er udaf tre Karle,
som er af samme Slags.
Hej syng op syng, fallidera trallalalalala!

(Kilde: Gamle viser i folkemunde samlede af Evald Tang Kristensen. IV samling. 1891)

»Tordenkalven« gengivet efter et postkort, som han selv gik rundt og solgte.

»Tordenkalven« og penge

For at fremsige viser fik han undertiden knapskaller - metalknapper, der havde mistet »øjet« - samt »galskillinger«. Selv om disse skillinger var ukurant mønt, kendte »Tordenkalven« altid nogle, som ville købe dem, således at han kunne få gangbar mønt ud af dem. »Tordenkalven« brugte aldrig de rede penge, han fik. Som ungkarl havde han ingen udgifter til kone og børn, og han betalte aldrig for kost og logi. Endvidere gik han rundt og solgte fotografier af sig selv, hvilket også bidrog til, at hans »formue« voksede støt. De hesteskosøm, som han opsamlede ved smedjerne, solgte han. 19 søm kostede nøjagtigt 4 skilling eller 10 øre. Det var een gang bestemt af »Tordenkalven«, og prisen kunne der ikke tinges om.

Det fortaltes, at han gik med sine penge i træskoen under halmviskene. Så var der engang et par banditter, som overfaldt ham for at få hans penge. »Tordenkalven« reddede livet ved at smide træskoene og løbe fra dem. Senere hentede han træskoene, hvor pengene lå i god behold. Dem havde røverne ikke tænkt på.

Trods krøbling var »Tordenkalven« bomstærk

»Tordenkalvens« fysiske særkende var et ualmindeligt sværlemmet, men forkrøblet legeme samt kæmpekræfter og et jernhelbred.
Om hans kræfter fortæller Jens Kr. Nielsen, Aars:

»Jeg har set ham på Navnsø og Ulstrup markeder sætte sig på en bænk bag et bord i drikketeltene - sætte krykken til støtte fra jorden mod brystet og række en kroget finger over bordet og tilbyde enhver at »rykke krog« med ham. Men den mand fandtes ej som kunne holde stand mod »Tordenkalven«. Enten måtte han slippe med sin finger eller lade sig trække over bordet. Det tjente »Tordenkalven« mange kaffepuncher ved. Som den kæmpekrøbling han var kunne han også udføre arbejde, som andre døjede med - så som at læsse gødning eller om foråret at kaste gødningen ud af fårestien. En gødning, som hele vinteren var sammentrådt i eet stykke - hårdt og sejt. Han kunne rykke den op i lange flager - bare greben kunne holde til det«.

En anden, der har mødt »Tordenkalven« beretter, at han kunne hale en velvoksen brøndgraver op af brøndens dyb under rensningsarbejdet blot ved at dreje brøndsvinget med den ene hånd.

»Tordenkalven« trækker krog. Tegning af Orla Klausen.

»Tordenkalven« var kun een gang uden for Himmerland

»Tordenkalven« har kun een gang været uden for Himmerland. Den præst, som havde konfirmeret ham, havde hørt, at han var blevet en original. Præsten, der havde konfirmeret »Tordenkalven« i efteråret 1832 var paster Magdalus Catharus Brorson (1800-1878), som var præst i Veggerby og Bislev i årene 1830-1857 og siden blev præst i Gamborg ved Lillebælt. Præsten skrev, om ikke han ville komme og besøge ham, når han fik fri rejse både frem og tilbage samt et »gratiale« oveni. Præsten boede på Fyn og »Tordenkalven« skulle således med jernbane. Han spekulerede længe over, om han skulle gøre det, idet han ikke før havde prøvet at køre med denne nymodens indretning. Præsten gentog så sin indbydelse og endeligt bekvemmede »Tordenkalven« sig til at rejse. Han tog afsted med toget fra Hobro. Da han kom til Fredericia og skulle af toget og ned til færgen, vakte hans person en sådan opsigt, at politiet måtte rydde vejen for ham, idet folk fra alle sider stimlede sammen for at se »Tordenkalven«. Rejsen gik ellers godt, og præsten var meget glad for besøget. Da han efter at have været der en otte dages tid tog afsted, gav præsten ham 50 kr.

»Tordenkalvens« liv går på hæld

»Tordenkalvens« helbred begyndte i slutningen af 1880'erne at blive dårligere og dårligere. De mange år på de himmerlandske veje havde tæret hårdt på hans kræfter, men at »Tordenkalven« stadigvæk var i aktivitet vidner nedenstående vise om. Den tidligere ejer af Stenildvadgård, hvor »Tordenkalven« blev født, Niels Peter Samuelsen, skrev denne vise, som jeg her bringer med den »oversatte« tekst. Flyvebladet er trykt i Aalborg i 1887.

Viſe om „Tordenkalven“,

Klodden, Kipen, Filſeplagen.

Diſſe ere hans ſelvgivne Navne. Han er døbt Thr. Chriſtianſen Larſen og er ugift. Han har næſten i hele ſit Liv ſamlet alt det, ſom er vanſkeligt at opnævne. Han blev konfirmeret med den lille Katekismus, da han var 17 Aar. Han har været Soldat, men blev kaſſeret for Pukkelryggethed. Han kom til Skade og brækkede ſit ene Ben i 1855, derfor maa han gaa ved Krykke og Stok. I ſine ſammenſnørede Bundter har han milevis baaret Smaaſkramleri til en Vægt af 8 à 10 Lpd. Bundterne har han ad Aare gjort i flere Tuſinde Kr. Han er født i 1816 og vedbliver ſin Virkſomhed endnu i Juli Maaned 1887.

(Herunder ſes hans Billede).

Eftertryk forbydes.

Mel.: Da jeg i Vuggen laa.

Der er en morsom Mand,
Som der forundre kan
De mange, som bebor
Den store Verdens Jord.
Hans lige er ej til
Hvorhen man skue vil,
Thi naar man ser ham gaa,
Man sige maa:
Hør' denne Væsel med til Dyrene,
Som drager paa Land og i Byerne?
Han »Tordenkalven« kalder sig hver dag
Og »Klodden«, »Kipen«, »Filseplag«.

Et saadant Menneske,
Ej mage til ham se
Vi paa den store Jord,
Hans ry er meget stor,
En Særling som den Mand,
Der ej opnævnes kan.
Endskjønt han er saa god
Som han er stor.
Ja vist er han en af de blidere,
Men han er puklet og saa videre.
Ja endog er han lam og meget krum,
Dog rejser han i Verden om.

Han er dog ingen Skarn,
Men et uægte Barn,
Er født i Stenildgaard
I Aars for mange Aar,
Der lidt han vokste op
Og blev en Kjærnekrop,
Da han ni Aar saa blev,
Rundt om han drev.
For at ernære sig han tiggede,
For hver en Gave fromt han nikkede,
Og han gik da sin Vej alt med sin Sæk
Og saa af denne solgte væk.

Han bar saa mangen Ting,
Tog det med sig omkring.
Han handled' dette hen,
Og noget fik igjen.
Han da paa egen Vis
Paa smaat kun satte Pris,
Det, Folk gad ej opta',
Det tog han gla'.
Men brat han skulde spekulerede,
Det gjaldt at blive konfirmerede,
Da han var sytten Aar, han stod til Skam,
Men Katekismen redded' ham.

Saa Ærinder han gik,
Han derfor noget fik.
Saa sysled' ogsaa han
Alt som en Arbejdsmand
Men saa da deriblandt
Han maatte brilliant
Dog stille som Soldat,
En net Krabat.
Men der blev han ikke spolerede,
Thi han omsider blev kasserede,
For han havde netop en Pukkel paa,
Det en Soldat ej have maa.

Derefter han engang
Sig på en Hilmis svang,
Saa tog den rask afsted,
Og Rytteren faldt ned.
Paa Jorden haardt han faldt,
Ja, derfor var det galt,
Han brækkede sit Ben,
En slemme én.
Nu derfor paa Kryk' han spadserede
Fordi han fik sit Ben spolerede,
Samt tilligemed Stok i Haand han gaa
Og døje maa hver Trin han faa.

Han har en morsom Pragt,
En gammel Klædedragt,
Den er dog ikke kjøn,
Men saa des mere »skjøn«.
Hver dag i den han gaar,
Har i saa mangen Aar
Brugt største Sparsomhed,
Det kan man se.
Af Lapper findes der mangfoldige,
Bliver der tyndt, saa uopholdelig
Selv tager han til Syning i en Fart,
Paa Klude bli'r der ikke spart.

Alt, hvad han samler, da
Derved er meget glad,
Det kommes saa i Bundt,
Med Reb det snøres rundt,
Saa han kan skjule det,
Som han nu kalder sit,
De mange, mange ting,
Han drager om med al den Herlighed
Det er hans Lyst og Beskjæftigelse.
Med Bundter paa Nakken, en for, en bag,
Har han rejst mangen Aar og Dag.

Han samler Knapper og
De Skillinger, som dog
End ikke gjælder nu,
Og smaat, som er itu,
Zink, Messing, Jern og Staal,
Om saa en rusten Naal,
Det, næsten som ej man
Fortælle kan.
Og gamle Hestesko han samlede
Samt efter gamle Søm han famlede.
Alt brustne, som der ej er af stor Værd,
Ja dette har han meget kjær.

Han er en gammel Mand,
Nu ikke bærer han
Halvanden Hundred Pund,
Det engang regnte kun
Han for en liden Ting,
I Milevis omkring,
Ved hjælp af Kryk og Stok,
Men har han nok?
Nej endnu bli'r han ved med Bundterne,
Og mange steder har han Klundterne,
Men ad Aare har han gjort dem i Pris,
Han har Kroner i Tusindvis.

N. P. S.

Forvovne krøniker om »Tordenkalven«

Jo ældre »Tordenkalven« blev, jo flere historier og krøniker opstod der omkring denne kæmpekrøbling. For eftertiden er bevaret 5 ikke helt stuerene krøniker - nedskrevet af Jens Kr. Nielsen, Aars.

»Tordenkalven« kunne på afstand se om der var gilde i en gård. Hvordan kunne han det? Jo, da røg alle skorstenene, og børnene sad ved hushjørnerne med bukserne nede om hælen, spisende kavringsmellemmadder.

Når »Tordenkalven« havde spist, kom der ofte en meget ubehagelig lugt fra hans bagdel. Han snusede da med næsen og sagde: »Hør, bette pig', der er da sådan en sveden lugt. Der er da vel ikke noget, der svides eller koger over?«.

Når han trak af alle sine klæder for at sove, kunne han vende sin store bagdel mod folk og spørge, om de ville se hans fødested?

I en gård, hvor han skulle ligge om natten, spurgte han, om hvor de viste folk hen og forrette deres naturlige ærinder? »Jo, vi plejer jo - som det er skik og brug alle steder - at sætte os ved et hushjørne, men gården er nu solgt, og vi skal ikke blive her længere end en uge, så nu sætter vi os ude i bryggerset«. Så siger »Tordenkalven«: »A skal ikke blive her længere end til i morgen, så kan a vel sætte mig herinde i stuen?«.

»Tordenkalven« var engang i Ålborg Havn i færd med at rykke en af havnepladsens fortøjningspæle op. Han asede og masede med den tykke pæl, og folk strømmede til for at se, om det virkelig skulle lykkes ham med sine fantastiske kræfter at få den op. Pælen gav sig dog ikke det mindste, men derimod gav »Tordenkalven« sig ynkeligt, og idet han slap en noget kraftig vind, udbrød han sindigt og dybsindigt: »Nu kommer den! Nu kommer den! Giv bare tid«. Så kom der en lyd som et pistolskud. »Nu kom den endelig. Den var også hård at få ud!«.

»Nu kommer den!« Tegning af Orla Klausen.

Kort før »Tordenkalvens« død, må han antagelig have taget ophold på en gård. Af nedenstående kvittering - dateret 24. juni 1891 - fremgår det, at Fr. Jacobsen, Nibe, har modtaget 12 kr. af Niels Christensen »for regning »Tordenkalven««. Dags dato-kvitteringen findes på Vesthimmerlands Museum.

Nibe den 24 Juni 1891
Dags dato modtaget af Niels Christensen
for Regning Tordenkalven
Tolv Kroner
hvorfor herved kvitteres
12 Kroner
Fr. Jacobsen

»Tordenkalvens« død

At »Tordenkalven« også læste aviser vidner en lille notits i »Løgstør Avis« fra den 10. november 1889 om. Denne notits blev bragt ca. 2 år før »Tordenkalven« bogstaveligt talt »stillede sine gamle træsko«. I avisen hedder det:

»Tordenkalven«, vor ærede Medborger, der bærer dette ualmindelige Navn, og som vi for en Tid siden omtalte i et par Artikler, har gjort os opmærksom paa, at hans Døbenavn ikke er Christen Sørensen, men Kristen Kristian Larsen, og at han er født i 1816 i stedet her af os opgivet 1818«.

Der findes ikke mange skriftlige kilder til belysning af »Tordenkalvens« sidste leveår. Chr. Kollerup har dog i sin bog »Vesthimmerlandske Sognehistorier« berettet følgende (i uddrag):

»Der gik nogle år, så kom Peder Glerup fra Øster Falde kørende med »Tordenkalven« til Jens Kristians gård. Han var da så syg og hjælpeløs, at han ikke engang kunne gå fra vognen og ind til sengen. Han spiste ikke ret meget, men led af en forfærdelig tørst. Hver gang konen gik igennem stuen, sagde han: »Å, gi' mæ en dram«. Han lå nogle dage og blev igen helt kry. Jens Kristian kørte ham til Gatten Mølle, hvor han også aflagde besøg. Han havde tinget sig opholdssted hos Søren Veggerby, der var flyttet fra Engelstrup til Nørre Tranders«.

»Tordenkalvens« lange vandring var ved at være til ende. I efteråret 1891 begyndte det for alvor at knibe med kræfterne. I landsbyen Skivum søgte han ind på »Ingedalsgård« og spurgte, om gårdfolkene Dorthea og Jens Christensen ville have ham den sidste tid. Det ville de egentlig godt, men da de allerede havde tre andre i aftægt, ville »Tordenkalven« ikke bo her.

Træt og udslidt af de mange år på Himmerlands veje tingede »Tordenkalven« i oktober måned 1891 sig i kost hos gårdejer Søren Veggerby i Nr. Tranders ved Aalborg. Det var »Tordenkalvens« hensigt at tilbringe sine sidste år her, men allerede den 5. december 1891 døde »Tordenkalven«. Han blev 75 år gammel.

Fotografi af »Tordenkalven« ved fotograf J. Nørgaard, Aars.

Om »Tordenkalvens« sidste stund har landstingsmand N. K. Kristensen, Nr. Tranders, engang fortalt, at han blev kaldt til Søren Veggerby, fordi »Tordenkalven« absolut ville tale med ham. N. K. Kristensen kom ind i stuen, hvor »Tordenkalven« lå i en seng. Han havde trukket dynen for ansigtet, så kun hans stride pjuskede hår stak op. Landstingsmanden nævnede sit navn og dynen blev trukket bort fra ansigtet. »Tordenkalven« stirrede skarpt på N. K. Kristensen, så hviskede han: »Will do følle mæ' hen?«.
Da landstingsmanden svarede bekræftende, lyste »Tordenkalvens« øjne af glæde. Han nikkede langsomt et par gange, stak atter hovedet ned under dynen og sov hen. Ved »Tordenkalvens« begravelse var Niels K. Kristensen med til at bære ham til graven.

I Ålborg Stiftstidende for 7. december 1891 findes følgende lille meddelelse:
At Partikulier Christen Chr. Larsen er afgaaet ved Døden i Nr. Tranders den 5. december bekjendtgøres herved.
Nr. Tranders, den 7. december 1891. Søren Veggerby.

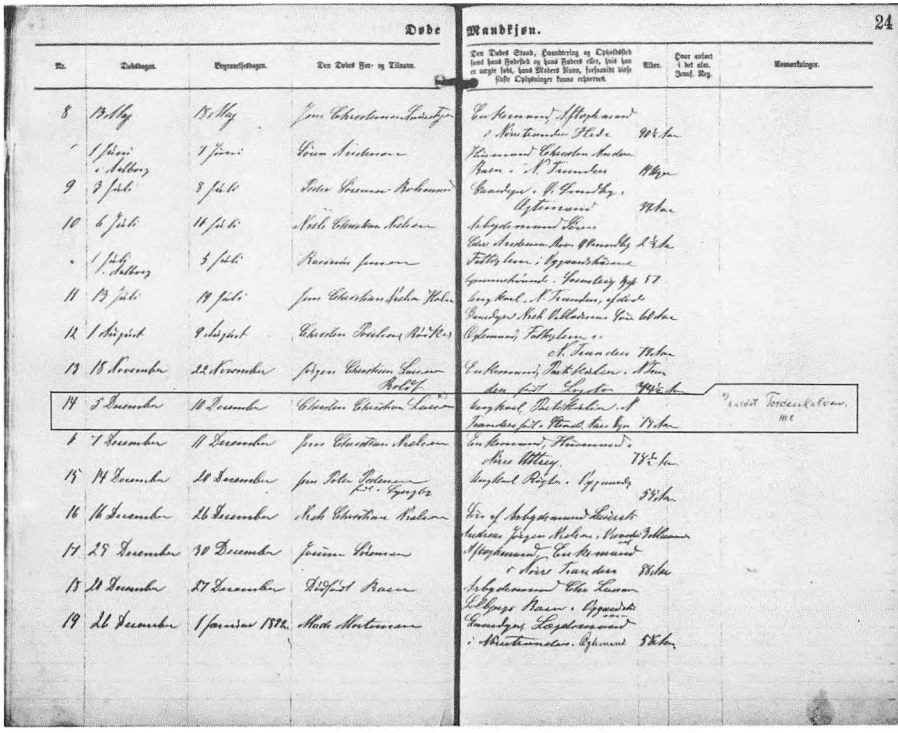
Døde
Mandkjøn.
24

Uddrag af Nørre Tranders kirkebog fra 1891.

Den 8. 12. 1891 bekendtgøres der i Aalborg Stiftstidende følgende nekrolog:

»Tordenkalven« er død. Den i det nordlige Jylland under Navnet »Tordenkalven« bekjendte Original er i Lørdags afgaaet ved Døden. Hans rigtige Navn var Christen Christian Larsen, og han hørte hjemme i Djørup ved Nibe. I mange Aar har han i sin pjaltede, forlappede Dragt, i hvilket det var vanskeligt at bestemme det egentlige Grundstof, gjennemstrejfet Egnen på kryds og tværs. Bl.a. var han en stadig Gjæst ved Pinsemarkederne i Aalborg, hvor han var til megen Morskab for Byens Gadeungdom. Ved Tiggeri havde han Tid efter anden samlet sig en efter hans Forhold betydelig Formue, der ved hans Død skal beløbe sig til det meste af 20.000 kr. Alderen var nu begyndt at trykke ham, og for et par Maaneder siden tingede han, der nu var 74 Aar gammel, sig i Kost hos Gaardejer Søren Veggerby i Nr. Tranders, hos hvem det var hans Hensigt at tilbringe sine sidste Aar. Han fik imidlertid ikke ret længe Lejlighed til at glæde sig ved sit gode Alderdomshjem. Derimod er Søren Veggerby ved den med »Tordenkalven« afsluttede Kontrakt bleven adskillige Tusinde Kroner rigere«.

Johs. Tang Kristensen oplyser i sin bog »Tordenkalven«, at grunden til, at »Tordenkalven« kom i huset hos Søren Veggerby var, at han havde haft tilknytning til fru Veggerbys hjem i Drastrup. Søren Veggerby fik alle de penge - 4.000 kr., som »Tordenkalven« havde med sig. Han havde også fået lovning på at arve den faststående kapital. Testamentet blev imidlertid ikke underskrevet i rette tid, og resten af den sammensparede kapital tilfaldt således den eneste arving, hans halvbror smed Lauritz Jensen i Farstrup. Kapitalen var af »Tordenkalven« deponeret hos en købmand i Nibe - en sparekassebog på 10.000 kr.

At »Tordenkalven« åbenbart også har udlånt penge fremgår af dette udaterede originaldokument på Vesthimmerlands Museum, hvor herredsfuldmægtig Karl Olesen på arvingen Lauritz Jensens vegne anmoder om »dette Skyldsforholds Afgjørelse«.

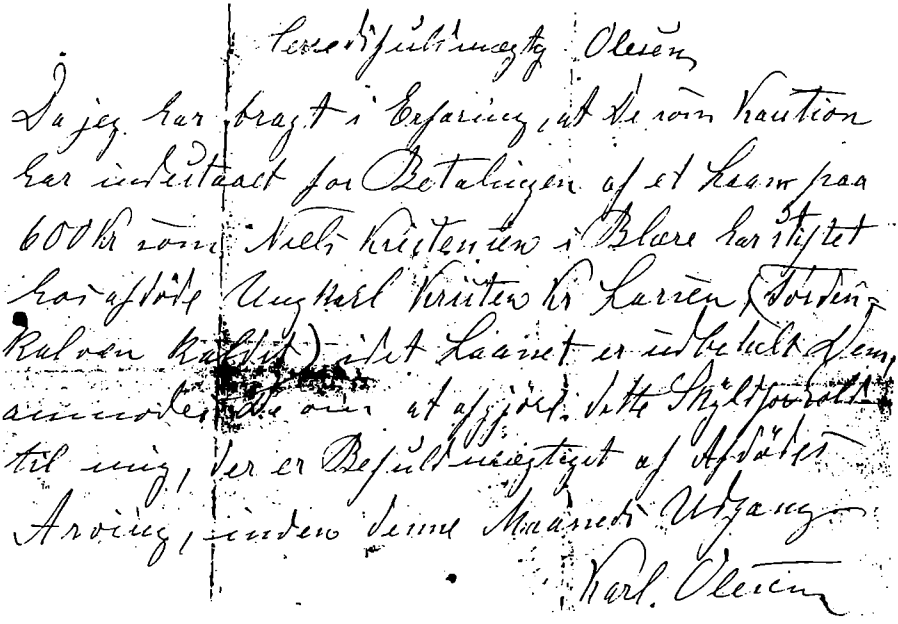

Herredsfuldmægtig Olesen

Da jeg har bragt i Erfaring, at De som Kaution har indestaaet for Betalingen af et Laan paa 600 kr. som Niels Kristensen i Blære har stiftet hos afdøde Ungkarl Kristen Kr. Larsen (Tordenkalven kaldet), idet Laanet er udbetalt Dem, anmodes De om at afgjøre dette Skyldsforhold til mig, der er Befuldmægtiget af Afdødes Arving, inden denne Maaneds Udgang.

Karl Olesen

Hvad skete der med »Tordenkalvens« klædedragt?

Der har været mange forlydender om, at »Tordenkalvens« aparte beklædning skulle være afleveret til Nationalmuseet eller andet steds, men dette afkræftedes af museumsinspektør Peter Riismøller, som i Aalborg Stiftstidende den 8.3.1956 skriver:

»Tordenkalven« døde i Nr. Tranders, hvor han ellers ikke kom. Han havde tinget sig i pleje under sygdom hos en familie, han gennem dennes slægt i Vesthimmerland havde kendskab til. Samme morgen som den gamle vandrer var død om natten, tog datteren i gården hans tøj og brændte det hele med undtagelse af træskoene. I 1937, da hun var en gammel kone, som nød pleje hos sin søn i Gistrup, fortalte hun undertegnede derom i enkeltheder. Hun fortalte også, at træskoene stod på loftet lige til familien solgte gården i Nr. Tranders, så blev også de brændt. Ingen af »Tordenkalvens« ejendele er nogensinde tilgået noget museum«.

Mindesten for »Tordenkalven«

I 1912 besøgte Jeppe Aakjær »Tordenkalvens« grav på Nr. Tranders kirkegård og fik udvirket, at der sattes en indsamling i gang for at få rejst et mindesmærke for »Tordenkalven«. Først den 17.3. 1956 blev der - efter megen tovtrækkeri - rejst en mindesten for »Tordenkalven«. Stenen står ved Nr. Tranders Kirke - sydvest for tårnet - men den står ikke på selve graven, hvor »Tordenkalven« ligger. Gamle folk i Ø. Sundby har berettet, at »Tordenkalven« blev begravet nordvest for tårnet.

Selve mindestenen er hugget af billedhuggerne Henry og Bent Villefrance (far og søn) efter et skåret relief af Ålborg-kunstneren Carlo Wognsen. »Tordenkalvens« solide rygpose går i eet med stenen; og vejen, han træder på, er dannet af skurestriber fra istiden.

Mindesten over »Tordenkalven«
Foto: Esben Auken, Aars.

Johannes V. Jensen om »Tordenkalven«

Det er først og fremmest Johannes V. Jensen som har udødeliggjort »Tordenkalven« gennem sine berømte himmerlandshistorier. Johannes V. Jensen nåede det overordentlige i stilkunst og menneskepsykologi i sin historie om »Tordenkalven«. Der er fasthed i karakteristikken og en afrundethed i handlingen i denne himmerlandshistorie, som i høj grad minder om sagastilen. Historien er også blevet skabt på samme måde som sagaerne, nemlig gennem en fri digterisk udformning af et traditionelt stof. Neden for bringes Johannes V. Jensens novelle:

»Tordenkalven«

Det berettes om ham som et fjærnt Sagn, at han i sin ungdom havde været en stor og velskabt Karl, men at han var bleven Krøbling ved at gaa bagover med en Hest. Som han nu saa ud og havde set ud, saalænge levende Folk kunde huske, var han puklet og bøjet sammen til sin halve Længde, og det ene Ben var for kort; men Kæmpekræfterne sad i ham endnu. Han lignede Danmarks Historie.

Han var en vagabonderende Samler og Særling, kendt af Alle, uden at Nogen vidste rigtig Besked om ham alligevel, han tilhørte ikke nogen Familje, nogen Slægt eller noget Samfund. Han stod udenfor Tiderne.

Hvad han hed var der Ingen der anede. Han havde hele tolv Tilnavne af temmelig hedensk Klang, de var alle af hans egen Opfindelse; han kaldte sig foruden Tordenkalven, hvilket Navn Folk altsaa var blevet staaende ved, ogsaa for *Klodden, Fylseplagen, Vædderlammet* osv., lutter Navne, der lød af Fyrighed og Ungdom. Han var saa gammel, at han ikke kunde huske sin Alder, han havde altid eksisteret og lod ikke til at ville dø.

For at forstaa, hvordan han saa ud, maa man tænke sig en Mand af kæmpemæssig Vækst, der er bleven bukket sammen og skudt ind i hinanden som en kikkert. Kropstykket på Tordenkalven var bredere end det var langt og af en Alens Gennemsnit fra Bryst til Ryg. Hans Arme var saa lange, at de næsten naaede Jorden og svære som et jævnt Menneskes Ben; Hænderne var gule og kødfulde med stinde Haar paa og tykke hornede Negle. Han gik med en kort Krykke under venstre Arm og Stumpen af en svær jærnbeslaaet Kæp i højre Haand. Det venstre Ben var for kort og stift i Hoften. Om Vinteren gik han med umage Træsko; den paa venstre Fod havde Jærnbeslag paa fire-fem Tommers Højde. Men om Sommeren gik han med den højre vældige Fod bar og den venstre i en almindelig Træsko. Paa den Maade udjævnede han Benenes Længdeforskel og humpede over Bunden.

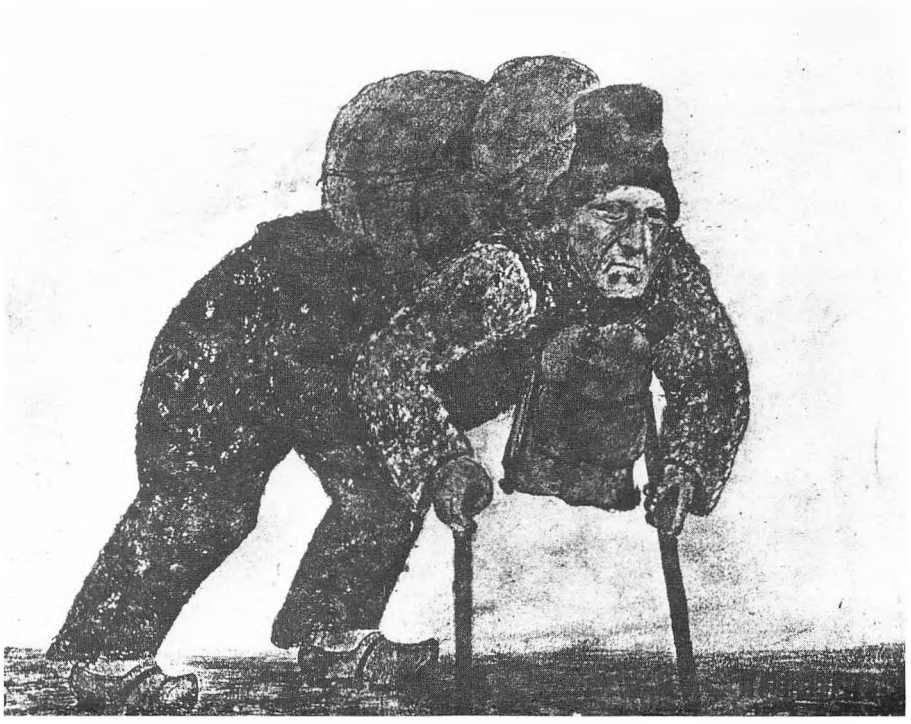

»Tordenkalven«. Tegnet efter hukommelse af Jens Kristian Nielsen.

Han gik flere Mil i sin Levetid end nogen anden Mand i Himmerland. Han havde jo ingen Hjem men stavrede altid omkring paa Landevejene, for at det skulde fuldkommes, at den der er daarligst til Bens, han naar længst. Naar Tordenkalven kravlede ind i en By, var han jo ikke til at tage fejl af. Han lignede en Bylt gamle Klude, der har sat sig i Bevægelse paa fire sammenlaante Ben, hvoraf de to var Træben og ikke engang mage; det skringlede og klang paa Stenene hvor han kom frem af ægte Jærnbeslag; han satte Dybe Spor i Jorden, for selv vejede han en jævn Stud op, og svære Byrder bar han baade for og bag; han slæbte bestandig om med al sin Habengut. Naar man saa ham saadan maale sig firbenet hen ad en Vej, skulde man jo ikke tro, han var et Menneske. Hans Klæder var noget af en Mærkelighed. Det var et sæt Tøj, som han havde gaaet med i en tredive-fyrretyve Aar, og som han havde lappet og besyet saa ofte og med saa mange Slags Klude, at det nu paa sine Steder var flere Tommer tykt og lignede en broget Butik. At det ikke lugtede af Ambra, er en Selvfølge, men det var enestaaende i sit Slags. Mange havde budt Tordenkalven et nyt sæt Tøj for at komme i Besiddelse af det gamle som en Sjældenhed, men han vilde ikke af med det, han befandt sig ligesaa godt i det som et Dyr i sit Skind. Paa Hove-

det bar han en gammel spidspullet hat, der var gul af Ælde og stammede ned fra Vornedskabets Tider, i Pullen af den gemte han sin Melmad og sin Tobak; det var hans Spisekammer. I de store beskidte Bylter, han havde paa Ryggen, slæbte han om med de Varer, han tiggede sammen, gammelt Jærn og alt muligt værdiløst Ragelse; men i den hvide Vadmelsbylt, han bar foran paa Brystet, havde han sine rede Penge, sin Formue i Sølv, og den var gammel og tung. Han havde puget meget sammen, han var ikke for ingen Ting mærket af et halvt Aarhundredes Regn og Solbrand og Vestenstorm i sit Ansigt, han forfulgte et Maal og havde bedre Tid end andre Folk, der haster afsted i Fjedervogn med Heste for og har saa travlt med at vinde ind paa Manden med Leen. Man spørger sig altid uvilkaarligt, hvad en Mand *vil* og hvad han *kan*. Med Hensyn til Tordenkalven var Ingen i Tvivl. Han kunde to Ting: Synge viser og drawe Folk i Kelden, og i Vederlag ønskede han alt hvad der hed gammelt Metal, Knapskaller og Galskillinger.

Den ene af hans Særevner kan forklares straks; han var saa umaadelig armstærk og saa tung, at det var ham den smalleste Sag af Verden at vinde en Mand op og ned i en Brønd. Naar der derfor var noget i Vejen med Kelden, opsatte men det gærne til Tordenkalven kom til Byen og fik saa ham til at drawe Svinget; det var han en sikker Mand til. Han stod saa der med Hovedet ned i Maven, saglende i sit Møngspyt af et Skæg og drawede med een Haand, ganske som om det kunde være en tom Spand og ikke et voksent Menneske, han firede ned i Dybet. Der var fire Mands Styrke i hans Hænder.

Tordenkalven var desaarsag fri for Drillerier, hvor han saa gik.

Det fortaltes som et lærerigt Sagn, at en Hund, en taabelig Hund engang havde bidt efter ham og havde vovet sig indenfor Rækkevidden af hans Jærnkæp - Aa, den blev slaaet *helt* ihjel, den blev lavet til Klat med en eneste Lussing af Tordenkalvens Krykkekæp! Ellers gjorde han aldrig Fortræd; han var god.

Den anden Evne, Tordenkalven gjorde sig fortjent ved, bundede i hele hans Væsen. Han var Digter. De Viser, han sang for Folk, havde han selv gaaet og sat sammen. De var ikke som andre Viser, hvori der besynges en sørgelig Tildragelse eller en romantisk Historie om Elskende, Tordenkalvens Viser var Lovsange og Mysterier. Der var Grader i dem, ligesom de var af forskellig Længde, han sang ikke den samme Vise ved enhver Lejlighed. For et almindeligt Stykke gammelt Jærn, en Hælring eller et Par rustne Søm, kunde man faa en lille uskyldig Vise, der i sit allersidste Vers aabnede Døren paa Klem ind til Ukyskhedens Rige; men gav man ham en god Knapskal eller en ugangbar Sølvmønt, hvad han kaldte en Galskilling, saa fik man en lang grundig Vise, der ikke nøjedes med et Kig ind i Uterlighedens Land men gav en udførlig Topografi deraf.

Han sang ikke paa almindelig Vis, Tordenkalven, for hans Melodier var ogsaa selvgjorte. De var meget ensformige og laa dybt, saa at hans Sang nærmest lød som Foredrag med Toner under. Han sang mærkelig udtryksfuldt, og de kloge Øjne, som han aldrig slog ned, hjalp til at give Viserne Kraft. Han kunde næsten lamme Folk med dem; de var saa forvovne, til Tider saa svinske og dyriske, at ens Fødder blev som naglet til Jorden, naar man hørte dem. Det var et helt gaadefuldt Syn at se ham staa og synge udenfor en Gaard med Karle og Mænd rundt omkring sig; de kunde ikke flytte sig, de hang fortryllet ved hvad de hørte, og kun naar Tordenkalvens Stemme, der i sig selv lød lavt, som om Ingen maatte høre ham, begyndte at synke helt, sprang en af Karlene afsted ind i Gaarden for i Huj og Hast at fremfinde et gammelt Søm eller en Metalknap til at nære Visen med.

Penge, virkelig gangbar Mønt stod ligesom udenfor Tordenkalvens dagligе Ønskeomraade, hvorvel det var dem, han allerlængst ude stilede imod. Alle de Metalstumper, han tiggede, og hvad han ellers skrabede sammen, gjorde han i Penge en Gang om Aaret hos en Gørtler i Hobro. Derimod gemte han Galskillingerne og Knapskallerne, kort sagt alt hvad der var rundt og af Sølv. Gav Nogen ham nu imidlertid rede Penge for at synge, saa kunde han slaa med Hovedet, *ryste* sig ligesom af Respekt, nu skulde der være Alvor i det, og saa hævede han Stemmen, saa udsang han med fuld Styrke de sidste unævneligste Ting; saa var det ikke en Glød, der laa i Halvmørke og ulmede men en sprudlende Ild, der sved af lige til Grunden.

Der var som blæst for Fruentimmer, naar Tordenkalven stod ved en Gaard og sang, de var væk, de lod sig ikke se. I det hele taget frygtede alle Kvinder ham, og det endskønt han nærmede sig dem med de venligste og hensynsfuldeste Lader; de stod altid med Flugt i Lemmerne og med Øjekast rundt efter alle Udgange, naar han var i deres Nærhed.

Det var Tordenkalvens store Sorg. Han elskede det andet Køn, baade unge Piger og maveføre Koner og de allerældste furede Kællinger, han elskede dem allesammen. Der var bevaret en Ridders Aand i den gamle Kæmpekrøblings Hjærte; der kunde ikke komme et Skørt i hans Nærhed, uden at Kludebunken ligesom blev til en lang følsom Troldarm, der skød sig famlende frem og søgte og ormede med alle fem opadrakte Fingre i Luften. Men *kom* nogen saa nær, at han kunde naa hende, vilde han hale Armen hjem igen, kysse sig lækkersultent indeni Haanden og stryge den saa varsomt, saa varsomt nedad paa det dejlige Skørt, mens han krøb og krøb i dybeste Underkastelse med sine frække Vædderøjne. Kvinderne blev som de fik Rotter paa Kroppen, naar han rørte ved dem, de brølte og sprang. Men naar det nu traf sig, at det var en halvfemsindstyveaarig gammel Egetræs Kone, Tordenkalven paa denne Maade viede sin næsegruse Dyrkelse, og *hun* saa brød ud i et Kvak og hoppede som en Tudse, saa maa

Træsnit efter tegning af H. D. i »Den nye Almanak« 1890.

der jo et Billede fra Ridderalderens bedste Tid til for at finde noget lignende i Retning af Sværmeri og skøn Undseelse.

Man fortalte for Resten, at der laa en ulykkelig Kærlighed bag Tordenkalvens Liv, men det vil man gærne fortælle om Enhver, der er kommen til Alder uden at have været gift, hvad Grunden nu kan have været. Det hed sig ogsaa om Lindby-Skytten og om Vogn paa Heden og Niels Kristian og flere andre af den Slags Varulve, Snøvl-Peter da heller ikke at forglemme, at de gik og bar paa en ulykkelig Kærlighed fra deres Ungdom. Til Gengæld syntes det jo, som om de havde faaet andre Gaver i Erstatning allesammen. Skytten havde Ligfald, og Vogn var *klog,* Niels Kristian havde faaet den aandelige Gave, ligesom Kræmmer-Drejs, der jo for Resten fik Kæresten *med* inden Enden tog, Snøvl-Peter drak, og saadan fik de hver

for sig den bedre Part, der ikke skulde tages fra dem, i Stedet for den tabte Lykke.

Tordenkalven havde altsaa faaet en Skjalds Evner. Det skal nu siges, at han ikke som Niels Kristian brugte dem til Forklejnelse af de Ting, han havde maattet miste, tværtimod; som foran antydet var det netop *Besiddelsen* i Elskovslivet, han forherligede i sin Digtning. Og han drev det eksempelløst vidt som Kender og tungefærdig Beskriver af skjulte Ting, han var det mest alvidende Nydelsesmenneske, der nogensinde med tør Mund har udmalet et Fraadseri, ganske ligesom han skønt lambenet distancerede alle andre fuldstændigt som Vandringsmand.

Grunden til at Tordenkalvens Skjaldskab holdt sig saa klar af Forsagelse og af Vemod var den, at han trods al Vanførhed nød et ukueligt Helbred. Den puklede og vredne Bul af en Krop, han slæbte om med, skjulte et Par vældige Lunger, og det er som bekendt i dem Livslysten sidder. Han var et Friluftsmenneske, en født Ven af Naturen, han levede sit liv under aaben Himmel med sin Opmærksomhed delt mellem Regnormen og Lærken, og det var det der gjorde ham til Digter. Hans blod var saa sødt, at han ikke kunde tale uden at smykke sine Ord, derfor udtrykte han sig altid i Kendinger og dunkle Lignelser, for tilsidst naar Rytmen betog ham at gaa over til at kvæde. Han benyttede sig mest af Stavrim ligesom de Gamle, og han digtede ofte sine Vers i samme Aandedræt som han sagde dem. Han holdt af Børn, og traf han saadan en lille velnæret og fløjlsblød Unge paa sin Vej, kunde han lægge sin hule Haand som et Laag paa Barnets runde Mave og bryde ud i et Kvæde, saa hele hans Hoved dirrede derved: Aa, du mit Sukkerbarn, du min bitte bedste Sukkertop, du er af Sukker og du spiser Sukker! Fra du blev født har du drukket med din bitte søde Mund af din Moders Sukkerpatte, og sulten er du, og *som* du kan gnave med din bitte Sukkertang paa dit Sukkerbrød og faa det til at skride ned i din bitte Sukkermave - jeg *siger* du er sød! *Krill!*

Og Tordenkalven smuttede Barnet fra sig ved et hastigt Klem med alle fem Fingre om den lille Topmave, saa at Barnet trillede skrupleende og henrykt om paa Jorden.

Tordenkalven var altid paa Vandring, altid ude, hvordan Vejret saa var. Om Sommeren sov han under aaben Himmel. Man kunde kun med største Vanskelighed og da kun om Vinteren faa ham lokket ind i en Stue, han kunde ikke aande derinde, og taalte ikke de lave Lofter over Hovedet. Han var en Skabning, der skulde ses ude, kravlende paa Jorden og med et Vejr over sig, han lignede selv et Landskab eller en gammel Bondeegn med den toppede Hat, der saa ud som en Kæmpehøj, og Øjnene der skinnede som brændte Ruder i et gammelt Hus. Hans Skæg og Haar var som en rimet Kratskov, hans Pukkel lignede en Bakke, og hans Øren Grusgrave. Der stod en mudret Pyt i hver af hans Mundvige, hans Haandbage var mørke

og furede som en Brakmark. Og i hans Miner legede det barske og blide Vejrlig, Regn og Solskin, den farende Blæst og de sure Taager.

Tordenkalven var en af de sidste i Himmerland, der talte det gamle rene Maal. Hans Sprog var rigt, sikkert og udtryksfuldt, og det dannede Grænsen for hans Verden; hans Vandringer strakte sig aldrig udenfor Dialektomraadet; Folk der sagde æ Hæjst i Stedet for Hæjsten, kunde Tordenkalven ikke lide, de var ikke af hans egne. Med Tiden snævredes Tordenkalvens Verden ind, ikke i Omkreds men i Tallet paa dem, der ligesom han

Træsnit efter tegning af H. D. i »Den gamle Almanak« 1890.

talte det ublandede Maal. Han holdt sig helst til gammeldags Gaarde og ensomt beliggende Pladser, hvor Skikken og Smagen var den gamle. Og her tog man vel mod Tordenkalven, han var jo en strængt redelig gammel og sær og forladt Karl, som der ikke var nogen Slags Ondt i.

Mange gav ham vel ogsaa Husly en kold Nat ved Tanken om alt det meget Sølv, han bar paa sig eller havde gravet ned rundt omkring i Herredet. Det kom for Resten aldrig for en Dag, for Tordenkalven døde uden at røbe Nogen af Gemmestederne. Han kom en Nat skramlende ind paa en Gaard, stum og allerede langt inde i Dødens Svimmelhed; og der endte han sin Vandring.

Han *havde* været ulykkelig forelsket, den gamle puklede og lamme Jætte! Med hans Bevidsthed slukkedes et forgudet Erindringsbillede i hans Indre, Billedet af en ung Karl, der rank og sværlemmet red højt paa en ustyrlig Hest...

Johannes V. Jensen har også i den vidunderlige novelle »Syvsoverne«, benyttet sig af den farverige skikkelse »Tordenkalven«.

Det må anbefales at læse hele novellen, idet dette udpluk i sagens natur »hakker« novellen i stykker:

Uddrag af Syvsoveren

Det traf sig, at Bakfolkene havde *»Tordenkalven«* i Logis den Nytaarsnat. Han var vant til at komme der, han foretrak jo gammeldags Steder, og Bakmanden viste ham altid Gæstfrihed. »Tordenkalven« var kommen om Aftenen og havde efter at have spist Nadvere og kvitteret med en Vise faaet anvist Plads i Slagbænken. Han sov meget trolig tillige med de andre. Da Bakmanden var oppe og føle paa Klokken, hørte han den gamle Tordenkalv vende sig og brumle hult i Søvne. Men da Huset igen var stille sov »Tordenkalven« videre med de andre uden at kny...

Der var også kommen Liv i »Tordenkalven«, man hørte ham ligge og skrue og skubbe sig i Slagbænken som en stor lodden Trold, og han var begyndt at nynne, endnu for sig selv, men stadig højere og mere selskabeligt. En Gang imellem suttede han og gjorde Kluk med Tungen af Velbefindende. Dog var han stadig under Indflydelse af Natten og vilde ikke snakke...

Tordenkalven maatte jo holde for, men nu var han ogsaa mere end villig til at deltage i Munterheden. Han sang først en Vise, og det var en af hans fineste Numre, en af dem han ellers maatte have en Galskilling eller en stor Pose Pibeudkradsning for at synge. Den var baade stærk og ram og egnede sig til at synges i Mørke. Den gjorde ogsaa Lykke, næsten for meget. Sønnerne vrinskede, saa der ikke var Ørenlyd. Derefter fortalte »Tordenkal-

ven« Gaader, og de var gode. De var saadan at Tydningen laa nær for, uden at Nogen dog *turde* gætte dem. Den gamle Krøbling befandt sig udmærket, han laa paa sin Ryg i Slagbænken og kravlede rundt i Mørket med de lange Arme, mens han uafbrudt fortalte de usigeligste Ting uden selv nogensinde at le. Han fortalte saa dybt og godt, der var en mosset Klang i hans Stemme som naar man stamper paa fjedrende Engbund, det var Puklen, der sang under Røstens dybe Streng, og Tungen boblede og dukkede saa blødt i den gamle, tandløse og lodne Mund som et Væld i Bunden af de klare, fløjlssorte Tørvegrave. Men »Tordenkalven« mærkede jo snart, at her var Aandens Gaver spildte, der var Ingen der hørte efter for Latter og Kommers. Han tav da og laa længe pustende som en Blæsebælg, der giver Luften ud af sig, mens Smeden belaver sig paa at slaa. Her var Brug for en solidere Spas end den, der kan rummes i Ord, og »Tordenkalven« laa længe og spekulerede den ud, mens de andre tumlede i Sengene og omsider glemte ham. Ingen tænkte over, hvad den Gamle lumskede om i Mørket efter eller foretog sig, før de hørte ham knurre som en Buk og bryde ud i de ømmeste Kysserier. »Tordenkalven«, der havde sine Hænder allevegne, var kommen over en levende Graaspurv oppe i et Hul under Tagskægget og havde lukket den inde i sine store Hænder. Og mens han stadig slegede for den og var saa rørt, tog han lumskeligt et langt Skridt over Gulvet og slap Spurven ind i Sengen til Pigerne!...

Og imidlertid har »Tordenkalven« igen puttet sig og ligger og sætter de dybeste og varmeste Fugletoner til Koncerten. Han kukker som en Gøg, som en Gøg, der fjæler sig under Løvet i den duggede Majaften og efterligner sit eget bløde Ekko, han kukker saa sødt og stille, at han tilsidst falder hen i Taage og maa tie, som Natten der nu falder paa. Og saa vaagner han med nye lange Fløjtetoner, der er fulde af Morgensøvnighed og Solens første Varme, han fløjter, djukker og kogler, mens han stadig føler og rører rundt i Mørket med sine lange Troldarme. Nu mindes han sin Ungdom, nu pibler det i den gamle Elletrunte. Han fortaber sig i Suset og den ringende Efterklang af *det* store Foraar, der er tabt og bevaret i hans Hjærte. Han tier tilsidst og ligger og vejrer i Mørket, glemmer Alt og Alle omkring sig.

Uddrag af Johan Skjoldborgs novelle »Svenske Jonas«

Johan Skjoldborg har i sin herlige novelle »Svenske Jonas« benyttet sig af figuren »Tordenkalven«. I novellen hedder det: »For en stund bortledes opmærksomheden derfra ved en mærkelig fremtoning, som kommer ned fra Ørndalen. På afstand er det ved første øjekast tvivlsomt, om det er et firbenet eller tobenet væsen. Levende er det i al fald. Nærmere ved viser

det sig at være en krumbøjet mandsling, der stager sig frem ved to kæppe. Hans dragt er fra øverst til nederst overstoppet, oversyet, oversinglet med al slags garn og overlappet med al slags klude, lap over lap - som en fladtørvestak. Og en tværsæk, som han bærer, giver ham yderligere udseende af en vandrende bylt. Han er så krum og hans ansigt så langt, at hagen hviler dybt nede på det indhulede bryst. Op på dette aflange hoved har han en højpuldet hat. Hans mund er skæv og umenneskelig bred. Det er »Tordenkallen«.

Han går tæt forbi svenskerens, og børnene står stille med stive øjne og åbne munde. »Det är en ful fan, den. Mån han inte är kommen af trollfolk?«. »Han kom til skade, da han var ung. Siden har han drevet omkring«. »Ja, jag känner s'gu nock »Kallen« från Röjkärgård. Han sjunger otäcka visor för pänger, han »Tordenkallen«. Men ful fan är han ändå - Han skall ner till »Måren« i natt, skall du se!«. »Ja, de to har meget tilsammen«. Det er, som de alle lettede trækker vejret, da »Tordenkallen« er et stykke forbi«.

Liste over anvendt litteratur:

Aars-Haubro Sogneforstanderskabs protokol 1843
»Tordenkalven«. Text af H. D. Den Collinske manuskripsamling. 119 fol. (Det kgl. Bibliotek.) Trykt i Den ny Almanak 1890.
Kristensen, Evald Tang: Gamle viser i folkemunde. IV samling. 1891.
Kristensen, Evald Tang: Gamle folks fortællinger om det jyske almueliv. 6. afd. 1894.
Kristensen, Evald Tang: Danske børnerim, remser og lege udelukkende efter folkemunde. 1896.
Kristensen, Evald Tang: Danske skjæmtesagn samlede af folkemunde. 1. samling. 1900.
Aakjær, Jeppe: Steen Steensen Blichers Livs-Tragedie i Breve og Aktstykker. Bd. 1-3. 1903-04.
Kristensen, Evald Tang: Danske folkegåder efter trykte og utrykte kilder. 1913.
Gelsted, Otto: Johannes V. Jensen. 1913.
Feilberg, H. F.: Bidrag til en ordbog over jyske almuesmål. Bd. 4. 1914.
Dansk Udsyn 1925 (August F. Schmidt: Johs. V. Jensen og Bonden).
Kristensen, Johs. E. Tang: »Tordenkalven«. En himmerlandsk original. Ålborg, 1947.
Fra Himmerland og Kjær Herred 1949. (Side 23-40 Hans Ellekilde: Ældre skildringer af »Tordenkalven«.)
Jensen, Johannes V.: Himmerlandshistorier. 1950.
Bogen om Himmerland. 1958.
Fra det mørke Jylland. Ved Niels Th. Mortensen og Johannes Evald Tang Kristensen. 1963.
Kollerup, Chr.: Vesthimmerlandske Sognehistorier. 1964.
Fra Himmerland og Kjær Herred 1972 (side 57-109. Et tids- og kulturbillede fra Himmerland. Af Thomas Svendsens erindringer).
Kristensen, Johs. E. Tang: »Tordenkalven«. En himmerlandsk original. 1974. (Særtryk af Fra Himmerland og Kjær Herred).
Kristensen, Evald Tang: Danske sagn som de har lydt i folkemunde. Anden udgave. Bd. 1-8. 1980.
Olesen, Svend B.: Nr. Tranders - en landsby i Aalborg. u.å.
Skjoldborg, Johan: Udvalgte fortællinger. Bd. 1. 1984.

Liste over anvendte avisartikler

(Hvor det har været muligt at finde, er artiklens forfatter oplyst.)

Løgstør Avis: 2. november 1884.
Løgstør Avis: 31. oktober 1889.
Løgstør Avis: 10. november 1889.
Løgstør Avis: 5. december 1891.
Ålborg Stiftstidende: 8. december 1891, Nekrolog.
Løgstør Avis: 30. december 1891.
Skive Folkeblad: 17. september 1912, N. Sørensen.
Skive Folkeblad: 26. september 1912, Peder Laursen.
Skive Folkeblad: 28. september 1912, »Mefistofeles«.
Skive Folkeblad: 2. oktober 1912, N. Sørensen.
Skive Folkeblad: 20. november 1912, N. Sørensen.
Skive Folkeblad: 23. november 1912, Cecilie Sørensen.
Skive Folkeblad: 26. november 1912, N. Sørensen.
Hjemmet: 1912.
Ålborg Venstreblad: 15. oktober 1913.
Ålborg Stiftstidende: 1. april 1915, J. Kristian Nielsen.
Ålborg Stiftstidende: 6. april 1915, J. Kristian Nielsen.
Ålborg Stiftstidende: 13. april 1915, J. Kristian Nielsen.
Vejgård Avis: 28. maj 1936.
Ålborg Amtstidende: 21. april 1939, H. M. Husum.
Ålborg Amtstidende: 13. januar 1943, August F. Schmidt.
Herning Folkeblad: 22. september 1955.
Ny Tid: 9. november 1955, Søren Hougaard.
Ålborg Stiftstidende: 4. marts 1956, E. Kristensen.
Ålborg Stiftstidende: 8. marts 1956, Peter Riismøller.
Land og Folk: 17. marts 1956.
Ålborg Stiftstidende: 5. juni 1956.
Ålborg Stiftstidende: 4. marts 1975, Lange.
Flensborg Avis: 2. august 1980, V. Vandkær Thomsen.

Bogen handler om Himmerlands største original »Tordenkalven«, som levede fra 1816-1891. Denne bog indeholder biografiske oplysninger om »Tordenkalvens« liv -, og historier fra de mange år på de himmerlandske veje. Mange mennesker h g
bogen bringer et fyldigt u e
historier/krøniker og vis t
tegninger til bogen.

7